

PROPRIETAR:

SOC. AN. „UNIVERSUL” BUCUREȘTI, BREZOIANU 23
DIRECTOR ȘI AD-TOR DELEGAT, STELIAN POPESCU
Inscrisă sub No. 163 Trib. Ilfov

ABONAMENTE:

autorMăști și instituții 1000 lei
de onoare 500 „
particulare 250 „

REDACȚIA ȘI ADMINISTRATIA

BUCUREȘTI | Str. Brezoianu 23-25

TELEFON 3.30.10

APARE SĂPTĂMĂNAL

PREȚUL 5 LEI

Universității
„Carol I” Buzău

ANUL I • Nr. 26

SĂMBĂTA 21 Iunie 1941

Redactor responsabil: MIHAI NICULESCU

UN MARE PRECURSOR

Cât rămâne, după o sută de ani, în conștiința de toate zilele a urmașilor, din personalitatea unui om reprezentativ? Cât după cincizeci?

Marele Cezar, — spunea Shakespeare, — e lut și praful.

Și, totuși, există personalități fără de care lumea nu ar fi fost așa cum este. Ele stau la încheeturile de razim ale celor mai de seamă zidiri ale minții și inimii noastre sau înfrunții, în virtutea unor daruri și haruri necunoscut obștei, cursul precipitat al evenimentelor milenare silindule să ia o anumită albie și să ocolească pe cutare alta.

Acești oameni depășesc cu mult imaginația tuturor în ceea ce privește nașterea de epilete laudative. Numai mitul și legenda li se potrivește, căci ei ne duc, într-o parte la fel cu puțurile orbe ale naturii; — ne duc pe mâini, de acolo din îndepărtatul și uitatul sau mai puțin rămasul în urmă și deci mai stăruitor în amintirea trecutului; — ne duc, ca pe o betea de fluid, viu, către lumina mereu misterioasă și mereu nouă a existenței. Ei ne sunt acei înaintași dători de destin fără de care nu am fi ce suntem. Ei sunt, uneori, forțe nede ale naturii devenite oameni, — sau, cum le-ar fi zis Hegel, — „idei intrupate”.

Este, de aceea o instituție sacra, străbunul obicei de a prăznuți, în anumite zile și în anumite ani, amintirea tuturor răzilor poartă, în sanctuarele neamului, nimb de eroi cunoscuți, mai puțin cunoscuți sau necunoscuți.

Ferice de cine, prezent la acest fel de slujbe, simte florul reculerii și al identificării cu toate tresăririle de bucurie și dor ale neamului său. Sufletul lui se va recunoaște și va renaste în marele suflet ce animă toate ungerile nămintului din care am odrăslit și creștem către viitor solidari cu băștinaii; — solidari cu sângele strămoșilor.

Se împlinește cincizeci de ani dela moartea lui Kogălniceanu. Meritele acestui strălucit bărbat sunt multe. Cei chemați a o face le vor insira și reliefa pentru mai buna înțelegere din partea noastră a celor de azi.

În acest loc însă nu vom însemna decât o frază citată într-o recentă apărută „Istorie a Literaturii Române”; — DEPARTE DE A FI PĂRTINĂTORUL UNUI SIMTĂMANT DE URĂ CATRE

TRAIAN CHELARIU

CELELALTE PĂRȚI ALE NEAMULUI MEU”, — seria Kogălniceanu, — „EU PRIVESC CA PATRIA MEA TOATĂ ACEA ÎNTINDERE DE LOC UNDE SE VORBESTE ROMĂNEȘTE, ȘI CA ISTORIE NAȚIONALĂ, ISTORIA MOLDAVIEI ÎNTREGI, ÎNAINTE DE SFĂȘIEREA EI, A VALAHIEI ȘI A FRAȚILOR DIN TRANSILVANIA”.

Și nu vom reține din bogăția de cugetare, voință și simțire românească a prea uitatului Kogălniceanu, decât faptul că acest mare moldovean nu împărțea unele romanomanii ale contemporanilor, ci era convins că noi trebuie să ne putem lăuda cu propriile noastre virtuți, cu propriile noastre înfăptuiri și cu propriile noastre moduri de a fi.

Kogălniceanu a fost unul din puținii bărbați de stat cari și-au iubit neamul așa cum este el cu toate ereditățile lui, cu toate calitățile și defectele lui, știind prea bine că numai cu un astfel de neam real, neidealizat și nefalsificat, a cărui plămădă rasială e totuși plină de vitalitate, poți realiza o unitate națională cu viitor.

Toate adversitățile pe care a trebuit să le înfrângă, toate reformele pe care le-a statuat, toate patimile pe care le-a răscolțit sau domolit și toate visele pe care le-a visat sau realizat în calitate de om politic, au fost înfrânte, statornicite, răscolțite și domolite, visate sau realizate în numele aceluși neam al său pe care-l vedea vietulind ca organism bine distinct în principalele politicești neamite încă, în Bucovina și Basarabia smulse din trupul Moldovei și în țara de dincolo de Carpați, în Transilvania, leașan și cumpănă a românismului.

Kogălniceanu este unul din promotorii României ca stat modern, dară și un delimitator de realități și posibilități.

Acum când avem iarăși idealuri de înfăptuit, idealuri pe cari le-am fi dorit rămase cel puțin în stadiul Unirii noastre bidecennale, se cuvine să-i închinăm și acestui precursor cuvinte de pioasă comemorare și laudă, știind că, după o jumătate de veac de la dispariție, lumina vieții lui a devenit lumină de stea călăuzitoare către un nou Vifilem românesc.

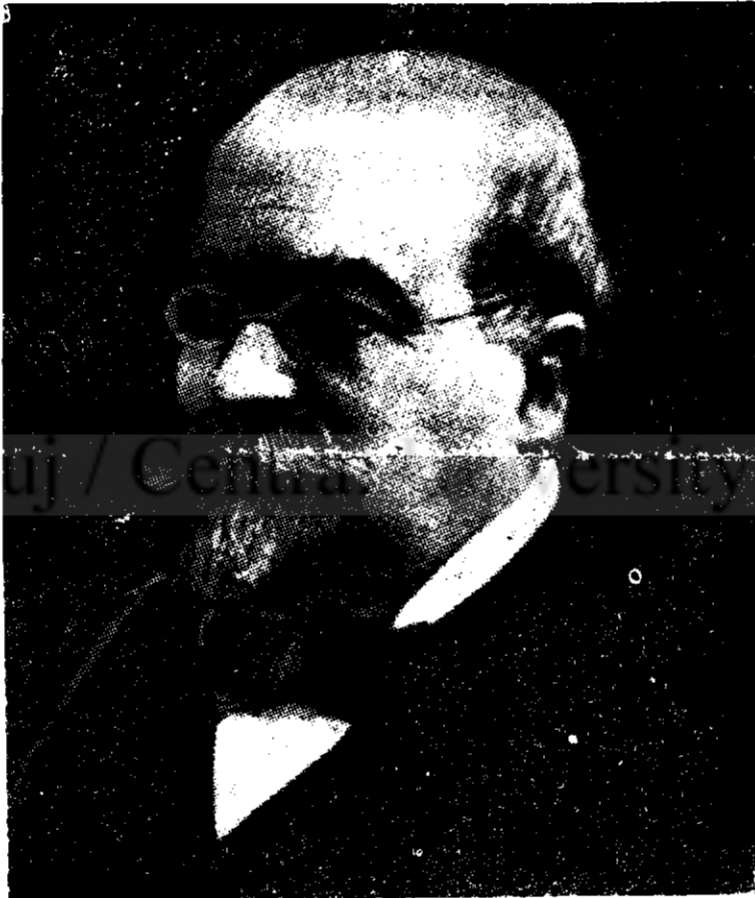
Semicentenarul morții lui Kogălniceanu

de G. C. NICULESCU

La 20 Iunie anul acesta se împlineste o jumătate de secol dela moartea lui Mihail Kogălniceanu, sfârșit puțin timp după Ion C. Brătianu, tovarășul muntean de lupte pentru independența, integritatea și demnitatea țării. Cel puțin la unități de timp atât de mari, e bine să ne întoarcem privirea spre existențele excepționale din trecutul nostru. Evocarea lor poate avea astăzi semnificații pe care niciun Român nu trebuie să le piardă.

Kogălniceanu a fost unul din puținii oameni cu adevărat mari pe care acest popor a avut norocul să-i nască în cea mai însemnată, cea mai plină de prefaceri și cea mai plină de umăruri epocă din întreaga lui istorie. Temperament prin excelență dinamic, el a slujit neamul cu o pragărie neobișnuită la contemporanii săi, cu o energie și o consecvență fără pereche, cu un rar simț al realităților și totuși cu un iremediabil idealism. Nu mai puțin romantic și deloc mai puțin generos decât cei din generația sa, el s'a descebit printr-o puternică și plină de rațiune ancorare a idealismului în realitățile naționale.

Născut la 1817, după tatăl dintr-o familie boierească al cărei nume ar veni dela răul Cogașnic, după mamă dintr-o familie sigur din aceeași Basarobie pe care mulți ani mai târziu va încerca să o opereze de a fi din nou și nedrept înstrăinată, Kogălniceanu este trimis de

lăncăr la studii, mai întâi în Franța, apoi la Berlin. Germania dela începutul veacului al nouăsprezecelea era centrul unei mișcări spirituale, care s'a difuzat apoi în cea mai mare parte a Europei cu însemnate urmări, menită să scoată pe primul plan valoarea națiunii și necesitatea ca toate elementele ei să fie strâns unite pentru a împlini, în libertate, soarta ce este hărăzită fiecărui popor. Când s'a înfăpturit, în 1833, Kogălniceanu venea plin de aceste idei și de dorința de a le realiza pentru poporul său, în acel moment într-o situație din toate punctele de vedere asemănătoare celei a poporului german. Toată viața sa, până în pragul morții, a rămas credincios luptei pe care o începuse în tinerețe.

Se pot spune multe despre această proeminentă figură din istoria noastră. Ea are un loc în literatură, în cultură, în viața politică, în mișcarea istorică românească. Toate însă nu sunt, pentru cine vrea să vadă mai adânc, decât forme prin care acest atlet al ideii naționale lupta și își manifesta nemărginita sa iubire de țară. Aceasta a condus toată viața lui, toate acțiunile lui, toate cuvintele lui.

Din caldii săi patriotiști, îmbogățit de contactul cu mișcarea germană a epocii, apare la Kogălniceanu viziunea unității românești. Revista sa literară dela 1840 o numește „Dacia literară”, pentru că esie destinată tuturor celor de aceeași limbă și origină din întinsul teritoriului ocupat odinioară de Dacia, indiferent de unitatea politică în care se integrază atunci. Un an mai târziu, exact acum o sută de ani, el nu scotea o Arhivă moldovenească, ci „Arhiva românească”; iar la 1843, zicea categoric: „eu privesc ca patria mea, toată acea întindere de loc unde se vorbește românește, și ca istorie națională, istoria Moldaviei întregi, înainte de sfășierea ei, a Valahiei și a fraților din Transilvania”.

Curând după întoarcerea dela studii, într-o vârstă de lupte; de ridicare, eliberare și unire a națiunii sale. El își dă seama ce însemnată poate avea istoria națională, în situația politică a momentului, atât pentru valorificarea drepturilor noastre față de străini cât și pentru crearea unei conștiințe și a unei comunități de aspirații îndăurate. De aceea lucrează pentru istoria noastră și o spune limpede: „Trebuie să istorie patriei ne este neapărată chiar pentru ocrotirea drepturilor noastre împotriva națiilor străine... începutul nostru ni s'o tăgăduit, numele ni s'a prefăcut, pământul ni s'a sfărșit, drepturile ni s'au călcat în picioare, numai pentru că n'am avut conștiința naționalității noastre, numai pentru că n'am avut pe ce să ne întemeiem și să ne apărăm dreptățile”.

Dar Kogălniceanu nu merge cu utilizarea istoriei în slujba luptei naționale până acolo unde ar fi mers și chiar au mers alții. El rămâne neconținut mai presus de toate și un realist. De aceea, și în acest spirit, el este un democrat, un liberal. Sigur spunea, puțin înainte de moartea sa, ce influență a avut asupra sa în această privință marea reformă din Prusia, „adică emanciparea și improprietărea țărănilor... reformă care a însuflețit și a îmbărbătit națiunea

(Urmare în pag. 2-a)

Pirandello nuvelist și romancier

Aș vrea să evoc, dacă nu este cu puțință în rânduri sumare decât o parte din viața și stufoasa operă pirandelliană, cel puțin câteva din figurile ciudate, grotesci sau învăluite în umorul sceptic, amari și tristi al marelui scriitor italian. Lucru destul de greu și acesta...

Prêtutindeni, aproape, în afară de țara sa, el se ridică, în conștiința lumii, sub înfășurarea teatrală, prin personajele acelea care înfrâng tradiția comună și aruncă lumini revelatoare în sufletul omenească, desvăluind gânduri și raționamente care nu au nicio legătură cu logica obștească, cu ceea ce ne-am obișnuit să vedem în om sau dincolo de el, în universul moral sau în cel material.

Pirandello necunoscut înainte de apariția sa pe scenă. Pirandello scriind șapte romane și o sumedenie de nuvele sau scurte povestiri, adunate în ciclul publicat de editorul Bemporad din Florența. (Sub numele de „Novelle per un anno: trei sute șizeci și cinci bucăți”). Iată ceea ce trebuie să fie cercetat de iubitorii artei noi, care a iscat atâtea nodu-

meriri, dar a suscitât și dragoste pentru artist și opera lui marea.

Scriitor sicilian, cu însușiri realiste, așa cum prea puțin conaționali s'au dovedit, nuvela și romanul nu urmăresc decât desfacerea din convențional, pentru a reda o frescă a sufletului omenească. Pe acest panou grandios, iubirea, căsătoria, adulterul, avaria, risipirea banilor, crima, răutatea semenilor, persecuția legilor, scrisa sau socială caută totmai să descifreze tainele din fiecare om, taine care nu au nimic comun cu explicațiile freudice sau ale psihologiei clasice.

Luigi Pirandello

UN GÂND

Cu toate că „a scurs numai o jumătate de veac dela moartea lui Mihail Kogălniceanu, figura lui a intrat de mult de tot în istorie, mai înainte decât a altor contemporani de ai săi. Umora marelui ieșan stă alături de aceea a lui Mihail Viteazul și poate că timpul n'a greșit, așezându-i alături — chiar de-ar fi numai în inima mea. Dar trebuie să fac o mărturisire, care dacă nu și are locul numărului aici, nu este totuși deplasată: noi, cei tineri de tot, ne-am apropiat de istorie cu o sficșicune care poate că e și aceea a grabei ceasului de față. Noi am învățat istoria pe de rost, fără să-i pătrundem rosturile toate, iar ceea ce ne-a încântat mai mult, a fost de bunăseamă aerul romantic și puțin prăfuit al tuturor episoadelor eroice. Noi am trecut prin istorie, fără ca istoria să treacă prin noi, ba uneori l-am măsurat pe Mihail Kogălniceanu cu etalonul pe care îl aplicăm lui Petru Cercel. Lucrul care ne lipsea, era pare-se, perspectiva, pe care încă nu am câștigat-o, nici astăzi, când ne aflăm în fața unei comemorări de-o capitală însemnată.

În fața făuritorului de epocă — Mihail Kogălniceanu, ne oprim cu smerenie, dar și cu rușine. Privirea lui poate să fie muștrătoare, pentru că noi nu am putut da încă o formă cât de puțin perfectă, marelui vis pe care el l-a rotunjit o plină viață de mare om. Dar peste toate aceste eșecuri, noi îl putem privi drept în față, cu tinerețea și cu elanul nostru, împlinitor de lucruri mai mari.

Drumul nostru nu s'a frânt decât pentru o singură clipă. Dela un nou început, îl primim pe Mihail Kogălniceanu, pe acest titan care a însumat atâtea merite, cât alții în zece vieți.

Mihail Kogălniceanu a fost: scriitor, om politic, gânditor, istoric, orator, realizându-se în toate. Fie-ne îngăduit să comemorăm azi pe Mihail Kogălniceanu, în ipostaza în care avem mai multă nevoie de el:

Intregitorul de țară!

STEFAN BACIU

A fost asemuit cu Maupassant sau Cehov. Negreșit, orin vastitatea operii. Dar Pirandello știe să se izoleze de povestitorii altor țări și ai altor climate spirituale prin pecetia singurătății a personalității sale artistice. A creiat, astfel, cum spunea ultimul lui comentator, un chiparos cu umbră nesfârșită, un zid și o atmosferă care ne coplescesc; le-a creiat ca să poată evoca înfășura rea eternă a sufletului din fiecare dintre noi; dar pe care nu am știut sau n'am voit totdeauna să-l scormonim, să-i privim cu luciditate păcașii și frumusețile insondabile pentru arta și psihologia de până acum.

C. N. NEGOIȚA

Exilul lui Kogălniceanu

Este un adevăr demn de cărușele de citire acela că marii iubitori de neam sunt huliți de compatrioți. „Nimeni nu e profet în țara lui”, se spune. Kogălniceanu, care neputând să fie prooroc, a fost totuși principul progresului într-o epocă de astenism colectiv, Kogălniceanu și-a cumpărat cu prețul exilului, recunoașterea dreptului său de a îndruma românismul. Militantul unei Dacii și altfel decât literar a suferit de două ori: surziniun; odată pentru că nu-zugine — tânăr cu aspirații înaltă — să dea ochi cu realitatea orasului lumină; Parisul Franței vesnice. Oprit la Viena din ordinul consulului rusesc, a fost închis, în 1844, la mănăstirea Râșca. Odată mai mult, spiritul retrograd răsăritean se opune unei aspirații înalte în spre lumina civilizației umane.

Al doilea exil, după revoluția din 1848, în care luase parte directă și prin fratele său, este dela sine impus de împrejurări. Se refugiază peste graniță, la Cernăuți, de unde nazuște să se depărteze mai spre Apus.

Kogălniceanu nu și-a terminat însă în 1849 seria exilurilor. Inteligența românească l-a exilat în cărțile de citire, iar spiritul de căpătăială, domnitor în politica celor 20 de ani de după unire, l-a silit să se surzinească undeva, în uitare. Cel ce luptase pentru o politică de demnitate și omnie, pentru un poporanism sănătos și înțelept, nu mai trăiește astăzi printre noi.

Recunoștința românească l-a urcat pe un secol, de statue cu aer sportiv, de unde dirijea falnic mersul tramvaielor.

În piața Kogălniceanu nu se poate cumpăra nimic, afară de amărăciune. Exilat vesnic după moarte, Kogălniceanu Moldovei noastre reale și al Unirii, suferă.

I. F.

Fixier

Câteva zile înainte de moarte, în focul răsmeriței spaniole. Unamuno a rostit câteva cuvinte unui gazetar francez, răcâcit pe plaiurile Castiliei împurpurate de războiul civil.

Marele comentator al lui Don Quijote, ilustru elenist și desăvârșit cunoscător al filologiei clasice, mărturisea că la capătul vieții doar poezia i se pare că satisface toate cerințele spiritului și ale inimii, închizând în ea adevărul, începutul și sfârșitul lumii.

Cătă desamăgire, câte înfrângeri, câte îndoeli de pe urma științei și a filosofiei atice, ca să faci, desabusat de toate, ascemenea splendidă totuși confesiune!

Louis Brandin, mi se pare, a încercat să dea „o istorie veridică” a reginei Berta (Berthe au grand pied), soția lui Pipin cel Scurt și mama lui Carol cel Mare.

Oricât de fascinant este adevărul descoperit, oricâtă bucurie ar aduce el cercetătorului, mi se pare că legenda bunilor și naivilor cronicari sau jongleuri medievale este mai atractivă, mai minunată decât toate istoriile veridice, dar lipsite de savoare și ingenuitatea primară a vechiului povestitor.

A dacă țărânul ar ști de grijile principilor, ar multumi lui Dumnezeu pentru liniștia și buna lui existență”, — spunea Luther, acum patru secole. Iar Virgiliu, cu mult, cu mult înainte:

O fortunatos nimium, sua bona si norint agricolasi!

(Ferice de acei cultivatori, cari își cunosc fericierea!). Dar câți nu facem ca și țărânul lui Virgiliu și Luther! Poate că este greu să ne resemnăm numai la viața pastorală, bucolică sau domestică. Un blestem urmărește speța, să dorească mereu mai mult, să spargă tiparele obișnuite și să năzuiească dacă nu cele astrale, cel puțin grija și povara vecinului.

Quel ramo del lago di Como, che volge a mezzogiorno”, — așa începe romanul Logodniciei al lui Alessandro Manzoni.

„Dumas zice că romanul a existat totdeauna. Se prea poate”. Sunt primele cuvinte din Geniu pustiu, romantica narațiune a lui Eminescu. Iar reproducerile, de felul acesta, ar urma mai departe, pe același ton... De ce cântă, asemenea poeziei pure, unei fragmente de proză din cei mai iubii autori? Și care sunt limbile între versul sonor și proza ritmată, prin firea ei sau prin sugestia și miraculoasa prefacere iscată de strunele sufletului nostru?

FAVONIUS

Cronica muzicală

ALB ȘI NEGRU

este emblema unui teatru nou și tineresc închinat artei adevărate. Măturie că afirmația noastră nu e un simplu act de complezență, la temelia acestui teatru care-și vestește, pe curând, deschiderea — stă mai întâi... așiful. Priviți-l.

E cea mai bună carte de vizită pentru începutul unui teatru, tineresc închinat artei adevărate.

SF. MEDARD

și spaima celor ce nu iubesc ploile de vară. Mai cu seamă când ploile cad pe inserate, deasupra grădinilor de teatru în așteptarea spectatorilor.

Și în vara aceasta, Sf. Medard, adevăratele superstiții că dacă ziua lui a fost ploioasă, vara întreagă, va fi tot așa...

„Dar să nu fim superstițioși. Nevoia exercițiilor de camuflaj totală a luminilor de la ora 8 seara, primejdivește, mai mult decât ploaia, existența teatrelor de vară. Supuși la această grea încercare, reprezentanții jantezei și humorului românesc, vor trebui să pună la contribuție toată imaginația și tot spiritul lor născocitor, ca să întrefeie voia bună și optimismul cetățenilor supuși la atâtea încordări istovitoare.

TEATRUL ÎN SLUJBA NAȚIUNII

Un judecios articol apărut în ziarul „Viața” și semnat de d. maior Const. Mihăilescu, secretarul general al ministerului

Propagandei Naționale, subliniază cu autoritate, nevoia participării artistului la eforturile neamului său.

Reproducem: „În sbuciumul unei lumi ce-și caută noi temelii de viață, artistul e chemat să fie mereu prezent și activ.

„Pretutindeni, în țările ce s'au înclăștat în luptă ca să-și împinească destinul, râvna artistului e susținută de cărmuire și folosită să răcolească toate virtuțile strămoșești ale poporului și toate forțele lui creatoare.

„Rostul artistului e să urce — azi — până unde merg năzuitorile cele mai tainice ale neamului său, să i le deslusească, să-i fie în bold și călăuză pe drumul înfăptuirii lor.

„Teatrul mai cu seamă, care unește efortul de creație al artiștilor de toate categoriile, e chemat să trezească și să întrefeie în popor, sentimentul solidarității și mândriei naționale.

„În teatru, putem afla o descăltare binefăcătoare, atunci când toate puterile noastre istorice, reprezentanții jantezei și humorului românesc, vor trebui să pună la contribuție toată imaginația și tot spiritul lor născocitor, ca să întrefeie voia bună și optimismul cetățenilor supuși la atâtea încordări istovitoare.

Sunt cuvinte cari își cer o împlinire cât mai grabnică, în faptă.

Până azi, numai postul nostru de radio, a dat ascultare acestui îndemn — și un singur teatru: Teatrul Municipal „I. L. Caragiale”.

Nu e destul. S. D.

de ROEMO ALEXANDRESCU

D. Traian Mihăilescu, la pupitrul concertului A. C. T., deși vădit talentat și cu afirmări de animator de cele mai calde fâgâdueli, s'a păstrat prea exclusiv într-un „agitato” dirijoral, uneori până la oboseala efectelor, pierzând prin frenesia gestului mult prea generalizată, tocmai accentul și intensitatea dramatică pe care ar fi putut-o obține, într-o gamă de exprimare în adevăr completă și echilibrată.

D-sa trebuie să se ferească de „befia de gesturi”. Ori unde se poate obține o echivalență fără mișcări de conducere excesive, suprîmarea e dictată de sine.

Momentele culminante n'ar fi atunci într'adevăr emoționante, iar nu înecate în clocotul fără răgaz al unei necrutătoare intempesivități.

Repetăm însă că d. Traian Mihăilescu este dotat și netemător de răspunderile pe care le implică, de pildă, conducerea în fața unei orchestre abia formate, a unei simfonii de Brahms. D-sa și-a studiat partiționa cu hărnicie și convingere și nu odată a măturisit o trăire impresionantă a paginilor interpretate și calități dinamice și de prisos aproape să adăogăm, emotive, reale și interesante.

D. Ciura Marius a executat cu acompianament de orchestra „la Folia” de Corelli, în versuinea, care prelinde mult atât dela simțul stilistic și de ansamblu al solistului, cât și dela măiestria sonoră a orchestrei, a lui Max Reger.

Nu insistăm asupra execuțiilor, care, în cadrul începuturilor orchestrei A. C. T. s'a inserat cu un efort meritoriu.

Totuși, este de dorit ca programele viitoare ale concertelor acestei proaspete orchestre, să fie altfel alese, încât să cadă cât mai deplin în posibilitățile ei actuale și firești. Consecințele n'ar fi din cele mai fericite, iar programele și bunele rezultate — vor întârzia să-și dea roadele.

ORCHESTRA A. C. T. — Frumose intenții și entuziasm, în doze mari, au croit „Asociației creștine a tinerilor” și un drum de încercare pe țărîm muzical, concretizat, după înființarea unui grup coral, prin aceea a unei orchestre simfonice.

Componentii sunt fie iubitori de muzică de o anumită pregătire practică, fie recentii absolvenți instrumentații ai Academiei Regale de muzică, fie chiar profesioniști, având cu toții însă, în această inimoasă acțiune, o trăsătură comună: desinteresarea.

Ce înseamnă întocmirea și educarea unei orchestre simfonice, ce muncă și câte greutăți le sunt cuprinse, nu mai este nevoie să arătăm aci. Sunt ușor de înțeles. Iar rezultatele, chiar când toate elementele problemei sunt cele mai fericite, nu se pot produce fără concursul unui timp minim, aducător de experiență, de coeziune și de consolidare, de disciplină colectivă bine statornicită.

Vom aprecia de aceea orchestra A. C. T., foarte tânără și prin vârsta majorității membrilor ei, și prin înființarea ei abia începută, în raport cu posibilitățile îngăduite de aceste condiții, și vom elogia avântul și dorința de realizare a întregului grup, care își urmează dirijorul cu vădită înfrigurare, dealungul interpretărilor d-sale furtivoase.

Patetismul și păsiurile înflăcărâte ale unui temperament de muzician sunt, și numai cei ce nu le au o pot nega, apanajul adevăraților artiști. Dar, muzica este minunat univers de nuante în frumos, în simțire, în expresie, de varietate și înfinate grații în poezie și sensibilitate, iar păsiunea talmăcitorului este un adevărat privilegiu numai când vibrează atunci când opera i-o cere și astfel cum i-o cere. Tu multumităte febrilă și clocotul romantic, își găsește forța și clocotul, acolo numai unde muzica însuși le exprimă.

fără ca să dea, totuși, dovada unui prea mare talent — în aceste epoci în care toate frunțile sunt încruntate.

Domnul V. Maximilian este un actor mare. Am fi ispițiți să scriem acest cuvânt cu majuscule pentru a dovedi admirația ce i-o purtăm acestui excelent comediant. Fără să se arate deloc stingherit de faptul că apare într-o simplă farsă, domnul Maximilian a isbutit să prezinte în chip de om, palata care era personajul principal al farsei.

Doamna Nora Placentini a apărut și de astă dată într'un rol de elevă. Și n'am observat absolut nimic schimbat în jocul ei. Parcă ne aflăm în fața elevei Boanța din farsa pe care-a interpretat-o anul trecut doamna Nora Placentini. Până și șorțul de școală, avem impresia că nu și i-a schimbat.

FIFI HARAND

Domnul Mișu Fotino a schițat în condiții excelente rolul dificil al bețerului sever.

Doamna Silvia Fulda a fost o soacră cât se poate de veridică. Așa afirmam, cel puțin, ginerii din sală.

În alte roluri au apărut doamnele Angela Mateescu — într'un rol cam mare pentru talentul său cam mic, — Fifi Harand, Vivette Popescu, Cella Marion și domnița Nicolescu Buzău și Mircea Șeptilici.

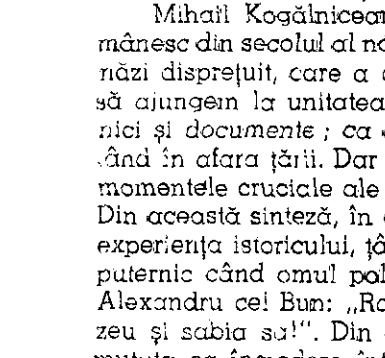
Decorurile, excelente, tot așa cum excelentă a fost și direcția de scenă a domnului Sică Alexandrescu.

TRAIAN LALESCU

și să-și fiindca veni vorba de distribuție...

Dacă ne-ar place glumele eficiente am putea spune că cel mai bun din distribuție a fost domnul Ion Talianu, vizibil doar în programul teatrului și pe aripile ca se lipește pe stradă.

Suntem siliiți, totuși, să recunoaștem că ne aflăm în fața unei excelente distribuții de farsă.

DOAMNA BIRLIE, VESTIUL LUCRĂTOR DE CUM SA OBTINE UN FERMOS SUCCES ÎN ROMÂNIA TEATRALĂ

Nu înseamnă aceasta că ne împăcam prea mult cu jocul deslănat și petic al domnului Vasiliu Birlic. Trebuie, totuși, să-i recunoaștem marea priză pe care o are în fața publicului.

Și toți spectatorii trebuie să-i fie recunoșcători pentru hohotele răse pe cari el le smulge —

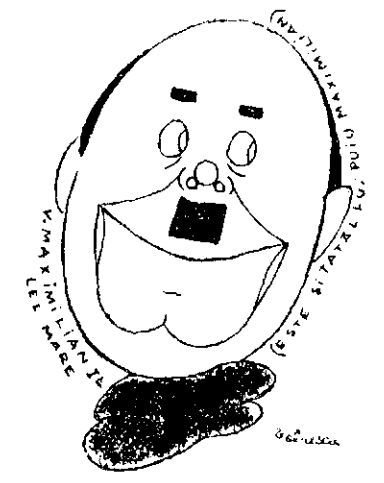

TEATRUL COMOEDIA: „FETIȚA TA”, localizare de SICA ALEXANDRESCU.

CEVA DESPRE NOROCUL LUI BIRLIC

Domnul Grigore Vasiliu Birlic nu poate spune că nu este un om norocos — cu excepția zilelor de Miercuri, Joi, Sâmbătă și Duminică, zile consacrate de cunoscut actor, alergător de cai dela Băneasa.

Să ne reamintim puțin — de o pildă — povestea teatrului înființat de Birlic pentru această stațiune de vară.

„FETIȚA TA” ESTE UN TEATRU

E vie — astfel — în memoria amatorilor de teatru, lupta aprigă ce s'a dat între domnii Vasiliu-Birlic și N. Vlădoianu, pentru închirierea grădinii de vară, Colos. Ca niciodată, sumele oferite de cei doi „amatori” erau de-a dreptul fabuloase. La început se părea că Birlic, agitat în viața de toate zilele ca și pe scenă, va avea, până la urmă, ocazia să-și prezinte spectacolul la Colos.

Ra într-o bună zi, gazetele anunțau că dânsul a închiriat liziera frumoasă sumă de un milion. Vlădoianu Colos.

să se lase „n'a vrut, totuși, chibțuș în contră: a găsit un tor și, până la urmă, vicului aceluia astfel, încât grădinașii să se fie închiriată pentru „Teatrul Alhambra”.

Birlic s'a resemnat și a deschis stagiunea de vară în sala Comoedia.

Acum, după noule dispoziții de camuflaj, spectacolele în grădina de vară au fost suspendate vremelnic. Și, deci, pe când directorii de trupe se agită, neștiind cum să găsească săli de teatru (de drept că domnul Vlădoianu are la dispoziție Teatrul Alhambra, dar banii dați pentru închirierea „Colosului” rămân totuși bani aruncați în vânt), Birlic poate juca fără nici o grije piesa „Fetița ta” în sala Comoedia.

Până acum câțiva timp proceala actorului Grigore Vasiliu nu era: „Birlic”, ci „Breloc”. Și pe bună dreptate... În afacerile în care ei e amestecat nu poate fi vorba de gîtinio.

„ȘI CATEVA CUVINTE DESPRE „FETIȚA TA”

Mă veți întreba însă: spectatori cari vor avea ocazia să asiste la piesa „Fetița ta”, se pot numi și ei „oameni norocoși”? Răspunsul e simplu: „Depinde de „ameni”

Astfel, obișnuirii amatori de farsă și calamburii vor putea fi fericiti.

Cu o singură condiție, însă: să aibe memoria scurtă; atunci nu vor observa că majoritatea glumelor și calambururilor sunt culese din revistele humoristice apărute în țară și străinătate în ultimii zece ani.

Am avut astfel ocazia să auzim, printre atâtea alte antichități și arhaice hohote de râs pe cari el le smulge —

Semicentenarul morții lui Kogălniceanu

(Urmare din pag. 1-5)

prusiană...”. El a urmărit fără odihnă, ridicarea socială, materială și politică a celor de jos, nu din spirit demagogic, ci dintr'o profundă convingere, în care s'a întâlnit cu mulți tovarăși de generație, că numai astfel putem propăși ca națiune. Căci originea unui neam este un lucru prețios, dar mai prețios încă era, în concepția sa, ceea ce reprezintă realmente acel neam. „Să ne scoberim din Ercu”, dacă vom fi mișei, lumea tot de mișei ne va ținea; și din potrivă, dacă iscănim demoralizația și neunierea obștească, care ne dărmă spre joasă, ne vom siliiți un neam să-și îndrepte pe calea înfrâșării, a patriotismului, a unei civilizații sănătoase și nu superficială cum o avem, atunci vom fi respectați de Europa, chiar dacă ne-am trage din hordale lui Gengis-Han” — spunea el la deschiderea cursului de istorie națională.

Mihail Kogălniceanu este splendida întrupare a celui tip românesc din secolul al nouăsprezecelea de istorie și avocat, mai deunăzi disprețuit, care a așezat temelia și ne-a arătat drumul pe unde să ajungem la unitatea noastră națională. Ca istoric a publicat cronici și documente; ca avocat a fost orator, întărind înăuntru, apăsând în afara țării. Dar ceea ce este unic la Kogălniceanu este că în momentele cruciale ale neamului său istoric și oratorului făceau una. Din această sinteză, în care spontaneitatea oratorului se întâlneau cu experiența istoricului, jașnea sentimentul demnității naționale atât de puternic când omul politic amintea lui Cuza, la 1859, cuvintele lui Alexandru cel Bun: „România nu are alt orator decât pre Dumnezeu și sabia sa!”. Din această sinteză, de asemenea, izvora nesrămuta sa încredere într'o morală și o dreptate iminentă a istoriei cărora nimeni nu se poate împotrivi, manifestată atât de limpede atunci când protesta împotriva răpirii Basarabiei, arătând că nu este nedreptate care să nu fie cândva plătită: „Căci mai presus de forță, este legea dreptății eterne și a moralei eterne, și în acest domeniu, din care nimeni nu ne poate expropria, noi ne întărim la rândul nostru cu acea putere, ce își trage caracterul ei absolut din însăși principiile care i-au dat naștere și din care se naște”. Această sinteză, în care se împreună idealismul și dărzenia, este ceea ce face din Mihail Kogălniceanu, mai mult decât orice altceva, un mare Român.

Să-i fie binecuvântată și plină de învățăminte memoria!

G. C. NICOLESCU

Ecranul

CINEMA SCALA: „CHEMAREA VIETII”

CINEMA CAPITOL: „JOHNNY APOLLO”

„Chemarea Vieții” face probabil parte din garda arhaicelor filme franceze. S'ar zice că-i turnat în 1923 — ca film mut, și-apoi sincronizat câțiva ani mai târziu. (Regret că nu pot preciza data sigură a anilor când se purtau rochii de seară scurte, garnisite cu flori artificiale — usortate cu pelerine de catifea, în chip de deumii de atunci, mă interesa prea puțin mersul modii)

Un film „duios și dedemuit” — cea-arut succes când era la ordinea zilei mult discutată adevăr al dragostei ce nu cunoaște vîrstă.

Plină un film francez, e natural cu actorii să joace cu sensibilitatea ce-i caracterizează. Deși, în afară de Victor Francen, admirabil în rolul ce pare a fi creat pentru el, nici unul din ei nu-i ajutat de fizic.

„Ingenua” Renée Devillers, deși are ochi frumoși, nu-i dragută decât în foarte puține scene, și numai când are pe cap tichia purtată în spitale de doctorie — și de doctori, când au chelie.

Singura care-ar accepta filmul fără a aduce obiecții fizicului artiștilor, ar fi Suzy Prim, căreia nu i-ar displace să se revadă cum arăta, câțiva ani după războiul trecut. Nu de alta dar pentru a-și spune, privind-se în oglindă, cu înconștiența cochetărie a femeilor de vîrstă ei: „Hm, dar n'ar'at rău de loc”...

Intr'o comedie americană „Tip Standard” cuplul Dorothy Lamour—Tyronne Power, ar fi putut avea oarecare succes. Sau în orice gen de film, în afară de cel polițist, „Johnny Apollo” nu-i numai film polițist. Intre altele e mai mult decât mediocru.

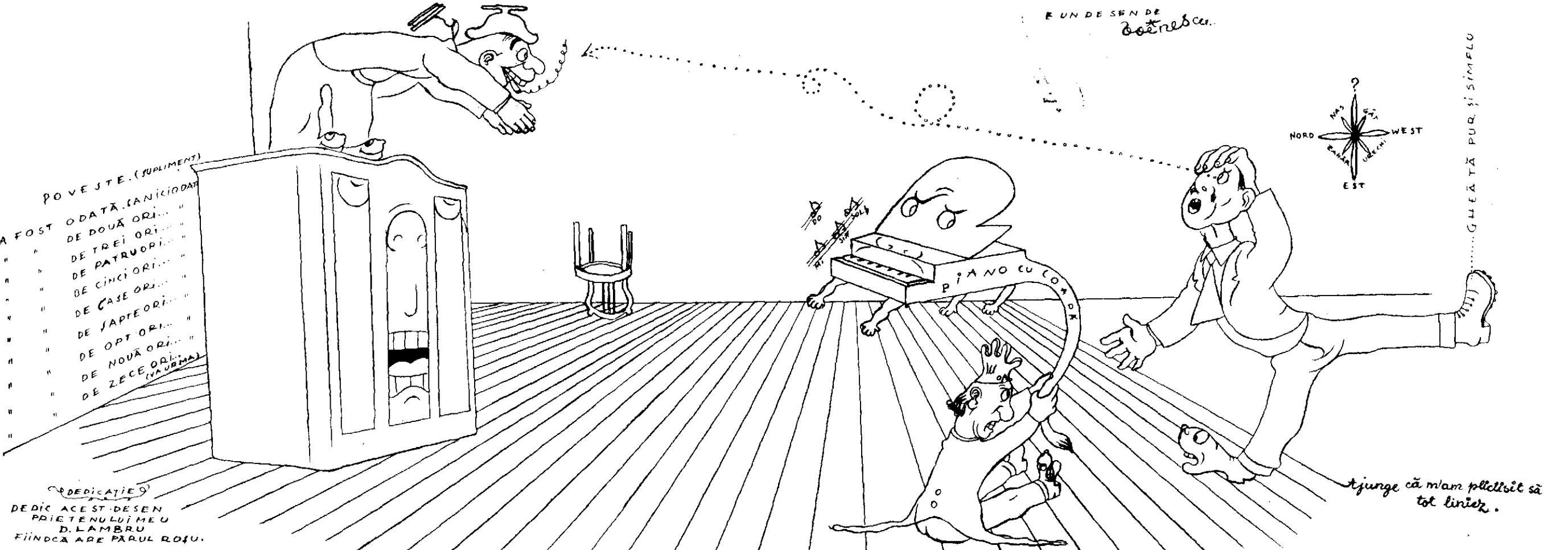
Cum mulți alții m'am întrebat cum i-a venit ideea regisorului J. Hathaway de a da „Zeizei Junst” acest rol de femeie pierdută pentru societate. Subiectul poate fi găsit aproape zilnic în cronicele judiciare ale ziarelor americane.

Atmosfera din sala Capitol, se poate confunda cu aceea dintr'un tren personal ce călătorește pe Bărăgan, pe o căldură indescripțibilă, cu geamurile închise și storiile trase din cauza camuflajului...

Tyronne Power deși și-a studiat serios rolul, e eclipsat de Edward Arnold care în chip de inamic public, reușește să ne facă să uităm că-i mai puțin „frumos” — și de doctori, când au chelie.

Dacă americanii se încapățunează să ne-o prezinte pe Dorothy Lamour în haine orășenești, or s'o facă să-și piardă și admiratorii cari se duceau să vadă chiar de câteva ori filmul în cari aceasta era dela începutul până la sfîrșit, în „șimută de junglă”.

ADRIANA NICOARA

— Oprește! Nu plonja: aici nu e apă!
— Mai bine!... Tot nu știu eu să înot!

NOTE GERMANE NOTE ITALIENE

PENTRU POEZII TINERI

scria, cu 110 ani în urmă bătrânul Goethe cuvinte cari sunt prea descoperite, dară prea fragrantă, sau nici chiar atât. Nu strică să le imprimăm, în memoria celor ce le cunosc, prin publicarea traducerilor de mai jos. Necunosătorilor textului goethean însă le atragem atenția că înțelegerea de la Weimar, scriindu-și aceste „Herzensergüssen”, — cecace, pe românește, vrea să zică mărturisiri revărsate din prea plinul inimii — trăise toate acele momente grave ale vieții pe cari le amintesc mult mai apropiat de actualul tineret poetic, Rainer Maria Rilke, în scrisorile sale către Capus. Și acum ia păreriile lui Goethe:

„Prea adeseori, — scria el, — îmi sunt trimise, din partea unor tineri, poezii nemști, cu dorința ca nu numai să le apreciez, ci să-mi dau părerea și asupra chemării poetice a autorului. Ori cât de mult trebuie să prețuiesc această încredere, rămâne, totuși, o imposibilitate să exprim, în răspuns scris, acele lucruri cunoscute, pe cari a le spune verbal, ar fi acum destul de greu.

în genere însă, aceste corespondențe se aseamănă toate într-un anumit grad, așa că mă pot hotărî să dau, aici, câteva indicații pentru viitor.

Limba germană a ajuns la o treaptă de dezvoltare așa de înaltă, încât fiecarei îi este dat să se exprime în mod fericit atât în proză cât și în ritmuri sau rime și în conformitate cu un subiect sau sentiment dat. De aici urmează că oricine și-a câștigat, din auzite sau citite, un anumit grad de cultură, — la nivelul căruia își devine, oarecum, clar, — simte imediat tendința să-și comunice, cu o certă facilitate, cugetele și judecățile, modul său de cunoaștere și simțire.

Ii va fi însă greu tânărului, dacă nu chiar imposibil, să vadă că prin aceasta a prestat numai puțin în sens mai înalt. Dacă observăm cu atenție asemenea produse, vedem că totul ce este proces lăuntric, totul ce se referă la persoana autorului, va fi mai mult sau mai puțin reușit, iar multe vor fi reușite în așa înaltă măsură încât vor părea exprimate pe cât de adânc pe atât de clar, pe cât de sigur pe atât de frumos. Totul ce este conținut general, ființa supremă ca și patria, nemărginita natură ca și fenomenele ei singurite și de neprețuit, ne surprind în unele poeme ale oamenilor tineri, — și aici trebuie să nu trecem cu vederea valoarea lor morală și executarea suntem nevoiți să le-o găsim demnă de laudă.

în aceste zace însă cecace te pune pe gânduri, — căci foarte mulți din cei ce merg pe același drum se vor întovărăși și vor porni într-o călătorie veselă fără a mai cerceta dacă felul nu le este prea departe.

părtează și caută societatea aceluia care știe să renunțe în mod semnificativ și ușor, societatea aceluia care înțelege să ia fiecarei anotimp câte ceva, având timpul necesar atât pentru patinoar cât și pentru grădina de trandafiri, — societatea aceluia care-și stăpânește propriile suferințe cercetând cu multă simțire unde ar putea găsi prilej să aline durerea streină sau să promoveze vreo bucurie.

Nici un fel de ani nu-ți mai desparte atunci de zezele binevoitoare cari, dacă se bucură de nevinovăția neîndemănatecă, stau și alături de cumințenia circumspectă favorizând, acolo, în toată devenirea plină de naștere, iară aici bucurându-se de ceva ce e desăvârșit în întregimea dezvoltării. Și astfel, fie-mi permis a-mi încheia această mărturisire a inimii cu un sfârșit:

Tinere care te găsești în această epocă în care spiritul și mintea sunt în dezvoltare, ține minte că muza știe să întovărășească, însă nu să-și conducă!

Toate acestea tuturor tinerilor noștri prietenii spre meditare și bună folosire. Ceeace însă ținem să subliniem cu dinadinsul este, în actualele paragini pur formaliste, — a nu se confunda formalismul cu forma, — este conținutul viu, al vieții și mântuitor de viață pe care l-a subliniat și Goethe

ACELAȘ GOETHE

Își începea, în 1798, cu următoarele constatări Introducerea la revista Propyläen: „Când îl atrage natura și arta, tânărul crede că va putea pătrunde, datorită zelului aprins, până în inimă sanctuarului; după îndelung umbliet bărbatul își dă seama că se găsește tot încă în preajma pridvoarelor!”

DE RUDOLF G. BINDING

N-am apropiat cu greu. Și astăzi încă, după încopățănate lungi și repetate lecturi, mai simt un obstacol invizibil și rece, imponderabil și dur între versul lui, curat și cu gust de fruct metafizic, — spre a mă exprima astfel, — și renitența mea înțelegere și simțire, modelată pe sonorități mai suave și mai calde, mai terne uneori dară mai sensuale, — modelată pe sensuri todeauna mai clar construite, chiar dacă nu mai clar conturate, astfel că luminisurile lor rămân ascunse la prima vedere.

Iată, spre exemplu, culegera Stolz und Trauer (1919—1920) în care Binding trăiește și exprimă uriașă magie a războiului, a unui războiu de proporții nemaicunoscut și cu semnificații cosmice pentru omul care-și macerază idealurile și orgoliile în putregaiurile lui și-și purifică sufletul în neîmbănzita-i furtună de joc

și oprimăvară nemaivăzută în câmpuri.

Adânc în țară curg încete primele lacrimi adânc zăbrănite în taină adânc primilor morți”.

(Erste Gräber).

ADOLFO VENTURI

Lupta acestui om cu generații întregi de puternici ai zilei, care nu vedeau în artă și în istoria ei mai ales decât o ocupație lipsită de seriozitate, a impresionat și entuziasmat pe toți elevii neobositului profesor de Istoria Artei dela Roma, și a făcut să fie iubit de mulți.

Evocarea figurii lui Adolfo Venturi, biografia lui, bibliografia pe care a mări-o în ultimii ani — „Instantanee” apare la Firenze în 1936 — iesă din cadrul acestei mici cronici. Încercăm doar o schițare a acestei bogate vieți incununate cu o atât de prodigioasă activitate.

Profesor de Istoria Artei până în 1931, când a părăsit catedra din cauza limitei de vârstă, Adolfo Venturi nu s-a limitat numai la lecțiile la care-i obligau programele școlare, ci a căutat să se adesească în sufletul generațiilor de studenți dragostea și interesul pentru artă în general, pentru istoria artei în mod deosebit. În difuzarea culturii artistice opera lui Adolfo Venturi este neînchipuit de spinoasă. A luptat toată viața lui; a scris, a predicat cu vorbe blânde, a apostrofât aspru atunci când era nevoie — și de cele mai multe ori era. Firea lui de apostol pasionat inrudită cu aceea turburătorului călugăr Savonarola, a învins indiferența. de multe ori ostilitatea pentru felul acesta de

ADOLFO VENTURI

a murit zilele acestea — avea 85 de ani — la Santa Margherita. Ori cât ar fi de importante evenimentele războinice actuale, moartea lui Adolfo Venturi nu poate trece neobservată, fie chiar în mijlocul unui număr neînsemnat de oameni.

GERHARD SCHUMANN

e unul din scriitorii germani cu renume din cei mai tineri și poezii

RUDOLF G. BINDING

Toate cântecele au murit. Înăbușim și pe cei ce nu voiau să moară în halna noastră. Și eram foarte săraci. Dară trimis-au morții la mine și-au zis: Cuvântul e vesnic. Suntem răbdători. Chemări. Și ciorchini de doliu am stors în zăcători. (Flammen).

De trei ori sfânt răsări războiul din inimile popoarelor. De trei ori sfinte apucară toți armele. Dintr-o mare de forțe se smulse însufleșirea asemenei soarelui din sfânta mare a răsăritului: Tânără lumină pe deasupra lumii constelația sufletului pur.

Dară popoarele pangăriră toate acestea în rătăcirea simțurilor, toate neînbutite de ură, otrăvite de dor de înăvițire, toate orbite de întunecarea și amepite de mîncinură. Ausbruch). Sau incantații! macabre și totuși frumoase precum crîmii din tăi:

„Prin jerburi neagră înflorire-a brazdei urnite,

TRAIAN CHELARIU

Poeme minore

NADEJDE INSELATA: Catargul se scufundă când țărniul e aproape.

NOCTURNA: S'au strâns la foc haiducii și stele'n jurul lunii.

FIOR: Un elopot sună'n noaptea tăcerilor din vise.

MAHNIRE: Nori în suflet, brume'n gând; ninge-amar durerea.

DESAPĂTIRE: N'am plâns și nici castanii nu s'au plecat din ram.

LINISTE: Biserică'n ruină, paingii pânze țes.

SARUT: Un mac a înflorit în holdele iubirii.

ZAMBETUL IUBITEI: Tot soarele din Mai s'a strâns cu vraja'n el.

MIHU PRAVAT

Matinală

Dumineața asta iar avsarle'n soare Pietre vii de sure ciocării. (Le-a strâns din răul largilor câmpii Cu valuri verzi de holde călătoare).

Lăstuniș somnului pitiți în ogoare De vrujă impietrită sub stihii, Au frânt în sbor înalturi simiții Ce-au lins cu limbi de raze reci pripocere

În lacrimile mari de rouă prinse De genele fânelor întinse, Lumina beată de miresme-și face cuir.

De ce nu s'vultur sfânt să prind în plisă Al insetatului de cer albastru dis, In sufletu-mi de neguri să-l încuib?

ION OANA

Poeme despre nopți

Nici o noapte nu mi se pare la fel — Unele, leagă rânile de peste zi cu vise, Altele, pun broboane reci pe frunte Să ne-aline gândurile compromise.

Cele mai rare — nopțile calme, Cu purfurile lor de păpâii moi, Pudrează drumul pe unde-au trecut Neștiuți pașii dorurilor din noi.

Uite, în noaptea-asta am să dorm — Am să beau și-am să scriu Despre nopțile de până acum Pe care le-am sfârșit toate târziu.

Ridic paharul, în cinstea ta închis Și hohotu' acesta e hohotul meu — Zaruri aruncate la 'ntânplare-s' iluziile — Strigoiiul nopții, înfrânt, cade greu...

FLORIN LUCESCU

Jubire

Te-am cunoscut, suav altoi de chin Cu buze dulci de struguri copți. — Nici jocul stelelor, înalt ciorchin — Cât ale părului duiosae nopți!

Nici fagurul ce-ascuns avar în stup e Ca zămbetul involt pe ramul gurii Nici vinul spumegând, adânc, în cupe Nici răcoroasa liniște-a pădurii

Cât trupul tău visat în orice seară Cât soldul tău de iezer fosnitor Cât mână ta, corola și vioara Prin anii mei, arcuș fugar, de dor

Te-am cunoscut, dar astăzi nu te cer Și-ăș vrea să-mi schimbă treptu'l la zaraf Să nu mai simț, rămase fără Cer Bătănd în mine aripi de seraf.

ION POTOPIN

studii chiar din partea persoanelor culte. Dacă lumea din afară, cea oficială mai ales, aproape îl descuraja, în școală avea răsplata unei înțelegeri depline din partea elevilor, mulți din ei actuale notorietăți în critica și istoria artei italiene. Periodicul său L'Arte a fost timp de patruzeci de ani locul unde au apărut studiile numeroase ale acestui neobosit cercetător și culegător de date, de informații pe lângă care cei dinaintea lui trecheră să nepăsare.

În primii ani ai activității sale a studiat celebrele arhive „es-tense”, descoperind aici opere inedite de-ale artiștilor trecuților, compunând din date dispartate, adunate de el cu trudă, figurile acelorși artiști.

Aceste cercetări, experiențele prin care a trecut treptat, l-au ajutat să-și dea seama că cercetările istorice asupra artei nu pot să găsească un mai sigur fundament decât cunoașterea intrinsecă a calităților artistice. Era atunci timpul când cei doi maeștri în studiile de artă: Giovanni Morelli și G. B. Cavalcaselle îm-puneau unui public pasiv idei aproape contrare; Adolfo Venturi găsi prilejul să-și afirme pă-

rerile și mai ales să-și impună o metodă a sa; aceea de a recom-pune istoria artei ca istorie a calităților și a rațiunilor artei într'un mod mereu mai amplu, cu un orizont din ce în ce mai vast, fără a disprețui totuși datele istorice exterioare.

În opera sa „La Galleria Ciespi in Milano”, apărută în 1900, a pus în evidență necesitatea de a fi cunosător, adică de „a vedea și a revedea” pentru a reuși în găsirea primelor și esențialelor certitudini în cecace privește opera de artă.

Pe acest fundament și-a con-struit opera sa vastă „Istoria dell'arte italiana” — apărută la Milano în douăsprezece volume între anii 1901—1936.

Departate de abstracțiuni și pre-judecăți estetice și gata de a răs-punde la fiecare emoție de artă și a o exprima prin cuvinte re-velatoare, Adolfo Venturi a mers din volum în volum în căutarea conceptelor informatoare ale mar-rilor maeștri și ale marilor epoci artistice.

În afară de articolele publi-cate în revista „L'Arte” și vo-lumele amintite, enumerăm câ-teva din scrierile sale principiale: „Tesori inediti dell'arte a Roma”, apărută în 1896 — Gentile de Fa-biano e il Pisanello, același an — Botticelli, 1925 — Il Correggio, 1926 — apoi monografiile asupra monumentelor artistice din Italia asupra maeștrilor și epocilor.

Oricât de sumară și fost trecera în revistă a activității lui Adolfo Venturi, s'au putut totuși desprinde din ea ce a însemnat aportul adus istoriei Artei, știin-ței în general, de către acest atât de regretat azi fiu al Italiei.

SORACTES

Cântece noi

CUM NU SE SCRIE

Trebuie să mărturisim că am avut neașteptata bucurie, ca în acest colț al poeziei tinere, în care ne trudim să adunăm orice fir de talent, să se întâl-nească unele pene al căror har poetic este incontestabil. Nu ne-am fi așteptat ca modesta și de tot amicala noastră invita-ție la vis să stărnească atâtă elan. Iată o parte a medaliei, adică: așa se scrie.

Cum nu se scrie, va fi re-versul, asupra căruia ne vom lua osteneala de a insista câte-va clipe, ilustrând cu citate toate afirmațiile noastre. Dato-riti suntem să spunem totul, mai ales că nu avem numai motive de „bârfeală” și de iro-nie. Aceste „cântece noi” ne-au făcut să reflectăm puțin asupra poetului tânăr, urmărindu-i toate întortochiatele căi ale inimii și tot ele ne-au dat certitudinea că am început a ne face datorria. În câteva săp-tămâni numai, am prins pulsul câtorva poeți autentici — pu-tem avea oare mai mare bu-curie? Iată, de pildă acest Flo-rin Lucescu, a cărui liră ne re-servează încă nebănuite melodii, sau acel Traian Costa pe care îl remarcăm din nou. Dar Leo-nida Secrețeanu și C. V. Ne-gruți? Așa se scrie!

Altul ne scrie, comentându și (!) o poesie: „Între timpul sieder-ral și cel civil este o distincție justă și necesară. Cel civil este neregulat — atemporal — și provine din necesitatea bur-gheză de a clădi totul pe bază de senzații. A apărut soarele, hopa ziua! Pe când timpul real, pur, sideral, face o datorită constanței sale să avem zi când în timpul civil este noapte și noapte când timpul civil arată plină zi. Totul se reduce la o problemă de astronomie!” O fi, zicem, noi — dar poesia „Timp pur”, din care credem că nu mai e nevoie să cităm, se re-duce la cu totul altceva... Ve-deți, cetitori dumneavoastră, așa nu se scrie! Sau, pentru a pune punct:

„Răsbate vis fachirii de zeu Karma, „Drum Karakatean din Munții Karakorum, „Să reinvișe aici o fostă glorie 'n scrum „Pe colț de Rai, ce-tate ca aramă”.

Problecă aici e vorba de-o problemă de geologie!

Variată și fecundă, fantezia barzilor ne dă de toate: și bu-ne și rele. Revista și coșul le stau la îndemână. „după cum devine cazul”. Dar uncori ha-zul și zămbetul prinde să fie atât de gras, încât un mic po-pas în revistă merită osteneala noastră, dar și aceea a lectoru-lui, căruia îi fâgăduim că, din când în când, îi vom mai servi câte-o porție de humor liric. Dar și corespondenților le fâgăduim anonimatul, pentru că ne place să-i menajăm și — cine știe — poate în „veselud” poez de azi, încolțește marele meșter de miine!

Dece, așadar, să fim prea răi?

Șt. B.

Notă la Novalis

GOETHE

Căci, cu părere de rău, observa-torul binevoitor va trebui să re-marque în corănd că o anumită bună dispoziție tinerească scade la un moment dat și că izvorul curat se tulbură de durerea după prietenii dispăruți, de jalea după cele pierdute, de dorul de cele necunoscute și neajune, de lipsa de curaj, de invecțivele impotri-va tuturor felurilor de piedici, de lupta împotriva disgrăției, de invidie și de persecuție; și astfel vedem că vesela societate se im-parte devenind înprăstiere de e-remitii mizantropi. Cât de greu este deci să faci ca un talent, de orice categorie și grad ar fi el, să priceapă că muza întovără-șește viața, dară nu înțelege de loc s'o călăuzescă. Dacă, pă-șind în viața activă și robustă și penibilă uneori, — în cuprin-sul căreia trebuie să ne simțim, așa cum putem, dependenți de un mare tot, — cerem îndărăt toate visele de odinioară, toate dorin-țele și nădejdiile și plăcerile bas-melor din trecut, muza se înde-

Reciteam nu de mult acele leu-tice și turburătoare „Imnuri către noaptea”. Cartea ne-a adus în minte toată frământarea, elu-nurile și contradicțiile care brăz-dauă biografia lui Novalis.

Prevestind cu câțiva ani nu-mai epoca de înflorire a juveni-lului entuziasm romantic, viața poetului ocupă chiar în acest cadru un loc aparte. Cu puște necunoscute și semne de între-bare adică, chiar dacă te situezi în atmosfera incrușierii veacu-riilor XVIII și XIX.

În acest sens poate că singurul lucru împede din această bio-grație rămâne dragostea cu So-phia von Kühn. Cunoștința ace-stei copile de 13 ani (care avea să moară de altfel la 15 ani) e-chivaloază cu începutul vieții lui Novalis.

Tot cecace până la venirea lui la Armstadt fusese nebuloasă sau simplă predispoziție, tot cecace era nelămurit în ființa acestui tânăr timid și neliniștit, atâșat de casa părintească așa cum n'a fost alt poet și ragabondând de-partate de casă ca pușini, boînăvi-cios și cu avânturi militare — capătă sens. Numai la alitudi-nei unei pastuni care-i va mistui întreaga viață, personalitatea lui Novalis capătă înțeles deplin.

O dragoste care durează câte-va luni numai; primăvara și vara lui 1795 adică. Poetul avea 23 ani. Toamna, Sophia se îmbolnă-vește.

Dragostea lui Novalis se tradu-ce de-acum înainte mai mult printr'o goană disperată prin spitală, după doctori, în săli de operații; locul grădiniilor din Grün-ingen îl ia patul alb lângă care veghează, uneori zi și noapte, suferința poetului.

La începutul lui 1797, Sophia moare.

Religiozitatea și misticismul, tot cecace tânărul mostenise mu-niei sale, se amplifică, se țieple de sensuri, capătă halucinate proporții — sintetizate toate în ritmul cântecelor religioase.

Carnetul cu însemnări zilnice, publicat câțiva ani în urmă, mărturiseste măsura în care du-rerea zdrobise resorturile sufe-țești ale poetului. Zilele își pierd orice valoare și se măsoară nu-mai în raport de data morții iubitei. Totul pare că s'a sfârșit acolo, în cimitirul din Grünin-gen.

Reincepe peregrinările, reincepe dorzina. Și totuși... Pentru că există un „totuși”, ilustrat de lo-godna cu Iulia von Charpentier. O logodnă vagă cu o logodnică de care se interesează mai puțin decât de pedagogia Sophiei; o în-tâmplare care n'are nimic din romanticismul galant care stră-bate atâtea biografii literare; dar care există, pentru a complica poate și mai mult dramatismul acestei iubiri.

Dar nu pentru aceasta scriem nota de față; în alt cadru vor-n căuta să desprindem personali-tatea poetului.

O întrebare suntem însă îndemnați să punem: acum, când traducerile din scriitorii germani încep să alcătuiască un fenomen (și din cele mai rodnice, pentru care am plectat de-atâtea ori) nu o excepție, cine se va încumeta să dea versiunea românească a operii lui Novalis?

Traducerile domnului Tem-peanu publicate mult în urmă și în condiții cu totul neprielnice, sunt insuficiente. Alături de lău-n-dabila sa muncă, așteptăm poetul de mari resurse lirice care să traducă toată nelișteta versului acestui poet german.

COSTIN I. MURGESCU

DE VORBĂ CU d. ION JALEA

PREAMBUL

Perspectiva unei convorbiri tihnite cu recentul laureat al premiului național de artă plastică, fie ea și o convorbire profesională — căci în nici un caz, atât de profesională încât să excludă comunicarea simpatică — nu poate fi o convorbire — perspectiva aceasta m'a legănat în cursul câtorva zile de intens sbucium nervos. În vuturul unei mereu crescânde a-larme universale, între veștile explozive ale difuzoarelor și megafonelor, o după amiază petrecută într'un colț intim de atelier, în fața unei cafele (fie și surrogat!) — aburind, însemna pentru setea de pasnică delectare spirituală a unui turturat al aștinii, o negrăită viziune de paradis prohibit.

Doamne, și ce calamitate că spre toate aspirațiile noastre mari, ne îndreptăm cu mijloacele prozaice ale locomotivii urbane!

Dar în fine: toate calamitățile dispar, înaintea porții cu plante agățătoare, printre care mijloc crâmpoș de basoreliev. În fundul unei curți îngrijite, cu totuare de faianță așa cum ne închipuim că trebuie să fi fost cele din Delft-ul lui Vermeer lucind și bucuroase de pașii oaspetelui intrat cu mers sigur pe porțile. Orice carte de vizită devine inutilă, la intrarea străjuită de statui.

IN CAPHARNAUM

Ne găsim în atelierul maestrului, printre chevalete cu lucrări începute, și piedestale suportând bronzul sau mormora vre-unui bust. O etajeră cu statuete din toate epocile evoluției artistului, și de toate mărimile, câteva basorelievuri înșirase pe jos, ori sprijinite de picioarele meselor, ale scaunelor.

Un raft cu spade și floare — amintire din epoca romantică a vogei unui sport care nu-și mai poate găsi utilitatea în „cavalierismul” excesiv al oamenilor de azi.

Recunosc statuile admirate în ultima expoziție, basorelievurile care — au provocat atâtea discuții, și la care maestrul privește calm:

— „Vezi placa aceasta de lemn căptușit cu tablă zincată și cu chenar în relief? Aici așez pământul, pe care-l netezesc, și din care scot, așa cum aș scoate din piatră cu dalta, straturi, straturi, suprafața inutilă și scobiturile reliefului. Ai să te miri de ce-ți împărtășesc toate aceste amănunte de pură tehnică de care doar sculptorii s'ar simți interesați? E o poveste cu basorelievurile mele. Aproape o controversă teoretică, aș putea spune, dacă n'ar fi să-i dau prea mare importanță.

Iat-o:

O POVESTE ABSTRACTĂ

„După una din expozițiile mele, am fost acuzat de echivoc tehnic. Mai precis, mi s'a adus imputarea că n'aș cu-

noaște canonul lui Michelangelo, care — se spune — nu glumea cu arta lui — și care cerea ca o sculptură să fie tratată fie prin scoatere (scobire cu dalta, tăietura directă), fie prin adăugare (suprapunere de mase de argilă). Desigur, Michelangelo nu glumea, dar pricepea de glumă. Și nu-și lua

prea în serios „legea”, cum mărturisesc contemporanii și elevii (Vasari de pildă). Insuși Benvenuto Cellini, sculptând pe platosele lui de bronz basorelievuri, ciocănea pe-o parte și pe alta, până ieșea ce-i trebuia.

Esențialul este nu să respecti rigid un canon școlăresc, dar să izbutesti a spune ceva, ori prin ce mijloc.

De altfel — adăugă el amuzat — criticul cu pricina se înșela: eu respectam legea călcată de Michelangelo. Toate basorelievurile mele sunt făcute prin scoatere. Altfel nici n'aș fi putut obține efectele a ceea ce de perspectivă, de planuri și spațiu, pe care le-au remarcat așa de just francezii la Expoziția Internațională din 1937, când am expus friza aceea cunoscută. Am încercat acolo procedee noi, care au provocat uimirea și interesul colegilor străini. Unii s'au și grăbit să mă întrebe „comment que c'est fait?” Ceeace remarcă un francez care mai e și sculptor, e însă mai greu de remarcat pentru un critic mai ales român...”, încheie puțin desamăgit maestrul.

Profit de prilej ca să strecor o întrebare ce mă necăjește de mult.

CRITICI SPECTATORI

— „Maestre, credeți că e nevoie ca un critic să practice arta asupra căreia discută?”

D-l Jalea se scutură:

— „Fără îndoială, nu. Insa

nu e permis unui critic să nu privească — în rolul de pur spectator — la procesul de elaborare a unei opere. Nici nu-și închipui dumneata căte lucruri nebănuite descoperi privind cum lucrează un artist. Iată, mi-aduc aminte de debutul meu în Franța, înainte de război. Era pe vremea când domnea peste criticii de artă mari și mici, Vauxcelles. Tot ce se scria în cronicile ziarelor, trebuia să aștepte părerea lui, pentru a fi formulat în concordanță. Vauxcelles era criticul celor 2 saloane: a celui oficial și a celui de toamnă. Există cineva care nu se sinchisea de spusele lui: Tiébault-Sissons, criticul salonului „des artistes français”. O mediocritate triumfală, un om de o platitudine perfectă, infatuat și dărz, dar care critica românește: fără să fi văzut vreodată cum se lucrează.

Vauxcelles stătea uneori a-tăta cu mine, încât mă plăcusea. — „Travaillez, travaillez, je ne vous dérange guère, je ne parle pas”. Se așeza undeva, pe un scaun, și privea cum lucram. Uneori mai puneă și câte-o întrebare, dar asta era numai arareori. Majoritatea timpului și-o petrecea urmărind atent fiecare gest, fiecare ezitare, fiecare intenție a sculptorului. Și Vauxcelles ajunsese să priceapă ceva: că este indiferent cum procedezi, dacă rezultatul e bun. Totuși, experiența meșteșugului în sine, explică multe. Arta nu se învață în cărți, ci în atelier. Poți vorbi despre un gen de operație nou, fără să fi văzut operând, pe cineva autorizat?

VALOAREA MEȘTEȘUGULUI

De altfel nici sculptorii nu le strică munca în atelierul străine. O întâmplare a mea te va lămuri:

Când am ajuns întâi în Franța, mă socoteam un sculptor. În atelierul din 99, Boulevard Raspail, lucram de-avalma o serie de inși cărora lecitile lui Bourdelle aveau să le determine drumul pentru restul ca-

rierii. Ceeace făcea caracteristica școlii — care de altfel nu era o școală oficială; Bourdelle avea oroare să fie profesor, (toată atmosfera scrobită și ipocrizia pe care-o implica, îi repugna) — caracteristica școlii aceastei era grija pentru construcția obiectului.

Volatilizat oarecum de impresionismul simbolist a lui Rodin, corpul omenesc ce servise drept încercare tuturor imaginațiilor, avea nevoie să se așeze, să se recompună. Bourdelle tocmai asta încercă: reîntronarea simplitii pentru materie, pentru densitatea specifică a substanței.

Mi-aduc aminte că toți colegii mei, lucrau la tarso-urii de 70 cm. Era o grea încercare aceasta, de a te restrânge în dimensiunile lucrului, pentru a-ți struni mai bine inspirația. În conul vizual de altfel intră exact și lucrul, la această dimensiune, și modelul. Revăd, în amintire, sevaletul meu alături de al unui portughez mi se pare, sau american-de-sud: Lima îl chema. Cizela pe neștiute, fără grabă, în fiecare zi câte o infimă porțiune de corp omenesc. Nu i-am dat atenție. Migala lui mă exaspera. Am așezat din prima zi un schelet cum știam eu, în șarpantă. Am început să lucrez la dimensiuni ce întreceau mărimea naturală. Am cumpănit, am scotit, am schițat. Am început a construi, a realiza. Despiu, marele sculptor, vizitând colțul nostru, a rămas uimit. — „Mais vous êtes déjà quelqu'un!” a exclamat el.

„Vous êtes un sculpteur.”

Devenisem un soi de vedetă a atelierului.

Toți, n'aveau ochi decât pentru mine. Așa se face că ei n'au văzut, dar eu, care nu eram orbit de admirația mării-mănuși, am văzut. Am văzut ce făcea portughezul. Și mi-am dat seama că el era un sculptor mai mult decât mine. În două luni de zile cizelase aproape tot torso-ul său, dar era un lucru...!

Puțin timp după aceea, am început să cizelez la dimensiunea de 70 cm.

INTREBĂRI, PROBLEME ȘI MIRARI: LA TAILLE DIRECTE

„Despiu n'a încetat să mă viziteze. Odată mi-a pus — brusc — problema ce frământă pe atunci publicul: „qu'est-ce que vous croyez sur la taille directe?” Moda tăieturii directe venise la timp în Franța Rodinizată. Rodin a fost un mare artist, dar Rodiniștii i-au parodiat maniera, făcându-i dăunătoare moștenirea.

Am răspuns, puțin surprins de brutalitatea întrebării, care voia nici mai mult nici mai puțin decât soluția unei controverse generale:

„La taille directe? Elle n'existe pas!”

Bine înțeles, de atunci mi-am schimbat părerea. Am practicat mai târziu tăierea directă, și o practic încă. Pe atunci însă în tinerete nu puteam răspunde decât așa. Aderasem la o concepție pură a artei, la o viziune cristalină a operei, totală, desăvârșită în spirit, înainte de a începe execuția manuală.

Nu puteam accepta deci să „colaborez cu hazardul”. Mi se părea că a începe, într'un bloc, o mână, fără a calcula, măsurând cu palma, cu ochiul, sau cu propriul tău trup, proporțiile, înseamnă a te trezi la un moment dat cu un corp care să fie o colecție de mădulare diferite, dela distanțe diferite văzute, de mărimi diferite. Așa credeam atunci, și cred că așa trebuia să-mi închipui atunci.

„La taille directe” nu e pentru tineri. Un anumit prag de experiență profesională și interioră, o anumită maturitate numai, o poate justifica. Tăietura directă însă îți poate da mari satisfacții pe care lucrul nu le oferă. Acum, când o practic pot spune că mă temeam degeaba: azi nu mai am surpriza să-mi iasă o mână mai mare decât alta. Și tai direct. Iată, toate aceste figuri de evangheliști, bustul acesta, basorelieful de colo, toate sunt tăiate direct.”

Maestrul îmi indica operele cu dreapta. Văzând privirile mele nedumerit oprite asupra mănecii goale stângi, se grăbi să-mi explice: „Bine înțeles, mă slujesc de un aparat electric ca acesta. Sau mă ajută un pietrar. Dar să știi: Faptul că războiul trecut nu mi-a lăsat decât o singură mână, nu sporește nici nu scade meritul meu. Poți avea 7 brațe fără să fii în stare a tăia cât

unghia'n cartofi, și poți să n'ai nici unul, dacă vezi clar în minte, statuia!”

În fond, gândeam, nici Leonardo nu spune altceva, când proclamă pictura „cosa mentale”. Mă concentrez asupra soartei patriarhului Renașterii, paralizat în castelul lui Francisc I din Blois, pictând cu mâna stângă ultimul său tablou: Ioan Botezătorul.

Maestrul Jalea, tăcut în lumina amurgului, cu trăsăturile energice și îmbinate de o omenie care sparge limitele obișnuitului, cu brazdele accentuate de suferința trecută, are ceva din profundul, autenticul omenesc al patriarhului dela curtea regelui Franței. — „Să nu crezi că indiscreția amicilor de breaslă, colegilor sau criticilor, gazetarilor, etc., m'a scutit de comentarii. Imprejurările în care mi-am pierdut, în războiul trecut, mâna, sunt prea lungi de povestit. Am aici tot episodul, sintetizat într'un act al comandantului meu de-atunci, act pe care nu l-am folosit niciodată: mi s'ar părea o impietate.

Mais quittons ce sujet. Pot afirma că Buddha cel cu o mie de brațe n'ar putea fi un sculptor bun, având capul celor care-mi laudă stăruința de a sculpta după nenorocire, sau pe al celor care-mi contestă dreptul de a lucra astfel.”

AMINTIRI...

Aburim împreună amintiri sub globă rece al actualității. Războiul are pentru omul din fața mea, omul pe care-l credeam un Robinson izolat pe stâncă sa cioplită, o seamă nesfârșită de aspecte demne de reținut și spus. D-l Jalea spune frumos, curgător, cu haz uneori, cu duioșie când trebuie. Priveliști și vremuri nu se deapănă prin fața ochilor lăuntric: o cabină pe front, de comunicație cu toate unitățile, comandate de maestru — ofițer de rezervă. Figura lui Părvan, prieten. Profesorul Gusti, atâția alții, subalterni pe front.

Apoi Mănăstirea Cașimului, transformată în atelier de sculptură, cu lut din răpa galbenă, copt după rețetele unui olar.

Maestrul îmi arată câteva figurine lucrate atunci: savoa-

rea particulară a unui material dificil, care a împietrit momentul de har revărsat asupra-măncii goale stângi, se grăbi să-mi explice: „Bine înțeles, mă slujesc de un aparat electric ca acesta. Sau mă ajută un pietrar. Dar să știi: Faptul că războiul trecut nu mi-a lăsat decât o singură mână, nu sporește nici nu scade meritul meu. Poți avea 7 brațe fără să fii în stare a tăia cât

unghia'n cartofi, și poți să n'ai nici unul, dacă vezi clar în minte, statuia!”

În fond, gândeam, nici Leonardo nu spune altceva, când proclamă pictura „cosa mentale”. Mă concentrez asupra soartei patriarhului Renașterii, paralizat în castelul lui Francisc I din Blois, pictând cu mâna stângă ultimul său tablou: Ioan Botezătorul.

Maestrul Jalea, tăcut în lumina amurgului, cu trăsăturile energice și îmbinate de o omenie care sparge limitele obișnuitului, cu brazdele accentuate de suferința trecută, are ceva din profundul, autenticul omenesc al patriarhului dela curtea regelui Franței. — „Să nu crezi că indiscreția amicilor de breaslă, colegilor sau criticilor, gazetarilor, etc., m'a scutit de comentarii. Imprejurările în care mi-am pierdut, în războiul trecut, mâna, sunt prea lungi de povestit. Am aici tot episodul, sintetizat într'un act al comandantului meu de-atunci, act pe care nu l-am folosit niciodată: mi s'ar părea o impietate.

Maestrul Jalea confirmă: — „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

„Socotii necesar pentru un artist cu discipoli de format, prestigiul unei catedre academice? Este intrucăva profesorul dela Academie, superior omului de experiență proprie, dar nerecunoscut în ceea ce oficial se cheamă „cultură”?”

O CARTE

Maestrul Jalea confirmă:

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

„Socotii necesar pentru un artist cu discipoli de format, prestigiul unei catedre academice? Este intrucăva profesorul dela Academie, superior omului de experiență proprie, dar nerecunoscut în ceea ce oficial se cheamă „cultură”?”

POVEȘTEA UNEI CATEDRE

(Istorisirea a fost socotită mult mai aptă de utilizat cu succes, inedită, în fața tribunalei de pildă, decât într'un reportaj.)

Este o nouă aglomerare de material util pentru cine proiectează o sociologie a culturii valahe).

Maestrul Jalea a fost frustrat de o catedră. Pur și simplu. Dar nu i-au putut fi luați elevii. A profesat un an. Dar a înrăurit timp de 3 decenii, pe toți tinerii sculptori.

Cristea Grosu, Puiu Anastase, Culuri, Ion Gr. Popovici, și sunt elevi. Maestrul i-a încurajat, i-a dojenit părintește, i-a ajutat... Dar numai pe ei?

Nu există tânăr sculptor în generația de 20—30 de ani, care să nu doreze ceva lui Jalea. Cel puțin momentul când au deschis întâi ochii pe o sculptură bună.

CRITICA GUSTULUI VALAH

— „Când m'am întors din Franța, povestește maestrul, eram puțin influențat de non-conformismul liberalist al Parisienilor. N'aș fi acceptat morgan profesională pentru nimic în lume. Aici însă, mi-am dat seama că e altă situație. În Franța poți fi un îndrumător, chiar dacă nu ești profesor, sau cu atât mai mult. Acolo Academia de Arte Frumoase nu e totdeauna cea mai puternică autoritate. Rodin n'a fost niciodată profesor. Bourdelle era scârbit numai de cuvântul auzit! În România necesitatea unei educări este evidentă. Și asta nu se poate face decât prin școala oficială, singura cu credit moral. N'am ajuns încă la gradul de cultură trebuia pentru a disprețui autoritatea oficială, nici n'am descoperit încă autoritatea valorii, fiindcă n'avem decât criterii de aparență.

Personal, am fost pus totdeauna în inferioritate, față de public, de către profesorii, oricât de puțin sculptori ar fi fost ei, dela Academia de Arte Frumoase. Publicul nu știe ce ești, și vede doar ce reprezinti. Suntem încă în faza respectului tresor și steluțelor distinctive. Faza cazonă a

Oameni, locuri, fapte, îngropate sub fruntea cutată a unui artist devin vii la simpla deslănțuire a sufletului său.

Ochii meșterului cioplitor de vrăji lucesc, personalizăți brusc.

— „Am scris lucrurile acestea”, spune el. Credeam să le public cândva. Mi-am spus apoi că ar fi un gratuit act de mahalagism literar. Am ars foile. Amintirea lor îmi ajunge.”

N'ați mai scris nimic altceva, niciodată?, întreb eu. O serie de confesiuni despre arta proprie, sau un simplu jurnal de artist, — jurnal de bord aproape, în care să se treacă absolut tot esențialul lungii călătorii, dela limanul năzuinței până în portul faptei, a făuririi.

Mă gândesc emoționat la convorbirile cu Rodin, ale lui Paul Gsell

Maestrul Jalea confirmă:

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

„Socotii necesar pentru un artist cu discipoli de format, prestigiul unei catedre academice? Este intrucăva profesorul dela Academie, superior omului de experiență proprie, dar nerecunoscut în ceea ce oficial se cheamă „cultură”?”

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

— „Am scris, și scriu încă, — am aproape 200 pagini de manuscris, pe care socot să le public, pentru uzul elevilor sculptori mai ales. Nu sunt poate totdeauna interesante scriptele mele. Dar sunt totdeauna utile, pentru sculptori. E vorba de dat lecții? Nimeni nu poate da altora lecții, dacă el însuși e produsul lecțiilor cuiva. Experiența singură dă dreptul la pedagogie. Am fost elevul lui Paciurea. Am fost elev al lui Bourdelle. Cu primul n'am lucrat niciodată, deși am fost prieten, oarecum. Pe al doilea l-am integrat în mine. Dar numai experiența m'a adus unde sunt. Dacă n'aș fi atât de înverșunat autodidact, cred că n'aș putea fi un profesor.

Dacă vrei cu tot dinadinsul să descoperi o constantă tematică în opera mea, apoi aceasta e a școalei din care fac parte. Pe noi, cei străni în Boul. Raspail 99, ne preocupă misterul corpului omenesc, structura miraculoasă a acestei sinteze de universuri infinite, de finalități cosmice. Convergența tuturor energiilor universale în arhitectura minunată a omului, putința descoperirii lor dindărătul aparenței epidemice și musculare a trupului; portretul spiritual omenesc reflectat în actele corpului, cu modificările specifice pe care el le determină.

Un torso, un nud, mi s'au părut întotdeauna o experiență interioră cu mult mai bogată decât portretul, lipsit de semnificație. Portretul e imitativ. Nudul e interpretare subiectivă și frână reală în același timp. Nu vreau să fac aici o medievală comparație a genurilor. Dar cred că adevăratul artist se simte în felul în care are în vârf degetelor reliefulurile cele mai subtile ale trupului, nu pentru a face inventar de ele, o biectiv și rece, ci pentru a le face să vorbească, limba lui spiritului care le animă.

Nimic nu e imitativ, în sculptură. Totul este expresie. De asta spunem că a te face tălmăciul corpului omenesc, este mai mult decât a te suona legii lui „mimesis”: este a face experiența directă a miracolului creației cosmice.

Dar astea, încheie maestrul zâmbind, le spui mai bine dumneață decât mine!”

SCULPTURA. SINTEZA ARTELOR

Am căutat în viața mea să cunosc nu numai anatomia și fiziologia, la care se mărginesc sculptorii de obicei. Am studiat puțină geometrie, puțină fizică. Cred că sculptura este întâi de toate o experiență a obiectului, o experiență a materiei. Nu poate fi sculptor decât cel pentru care lumea externă există.

Pictura lucrează cu o convenție, cu un sistem de aparențe. Sculptura este realitatea. Dai piept cu materia însăși, cu principiul substanțial al lumii. Gestul despăciind secant planuri și chipuri din lutul amorf al tuturor posibilităților originare, este însuși gestul demurgic al creatorului care desparte apele de uscat.

Deaceia apreciez astăzi, poate, tăietura directă, mai mult decât modelajul în lut!”

S'a făcut târziu. Cuvintele maestrului au o vrajă stranie în penumbra. E încourat afară, și atelierul în care continuăm să discutăm, spre ușă, are înfățișarea ciudată a unui laborator ocult: aici ia naștere duhul, din lut. Aici se scobăra cu fulgere de dalta, harul spiritului de-asupra pietrei. Aici gândul fecundează materia.

Și până departe, în stradă, trecând printre centaaurii și Domnițele alei cu trandafiri agățători, mă urmărește o formă celebră hegeliană, iscată nu știu pentruce, în minte, de cuvintele artistului: die kunst ist der sinnliche Schein der Idee.

CRONICA LITERARA

Naționalismul literar al lui Mihail Kogălniceanu

Se împlinesc 50 de ani de la moartea lui Mihail Kogălniceanu.

Pomenirea cu acest prilej, ne aduce aminte de anii din urmă ai vieții scriitorului. Din punct de vedere literar însă, activitatea desfășurată de Kogălniceanu în perioada a doua a vieții, prezintă interes redus, ea fiind de natură politică și socială. Amănuntul subliniat are o importanță deosebită astăzi.

Faptul că Mihail Kogălniceanu s'a ocupat la începutul vieții cu literatura, iar către sfârșit a părăsit-o este semnificativ în tr'ad'ev și pentru cine vrea să înțeleagă just mentalitatea culturii românești.

Care erau ideile asupra culturii literare ale lui Kogălniceanu, la 1840? Sunt cunoscute și se învâta în școli formulele unei literaturi naționale, îndreptate împotriva curentului de bruscă occidentalizare, al vremii. „Istoria noastră are destul fapte eroice, frumoase noastre fari sunt destul de mari, obiceiurile noastre sunt destul de pitorești și poetice, pentruca să putem găsi și la noi sugeturi de scris, fără să avem pentru aceasta trebuință să ne împrumutăm de la alte nații”. Năzuința care constituie originalitatea tânărului boer cărturar, este să desvolte gust și respect pentru producția cu caracter românesc, prin limbă „atmosferă și conținut, să înălțare deci pericolul ce pândește cultura unei țări din răsăritul european, de a crede, principial, în superioritatea apusului, și de a se robi astfel influenței acestuia.

Kogălniceanu era împotriva traducerilor care viciază mentalitatea lectorului comun. Acesta începea de pe atunci să-și facă educația după concepția că tot ce este bun, vine de la stremi și că tot ce poartă pecetea autohtonă este inferior.

De aci dispoziția de a se interesa, în primul rând, de mersul literaturii occidentale, din ideea că a nu fi în curent cu ce se scrie și se gândește peste hotare, este semn de incultură, — pe câtă vreme cunoașterea la zi a preocupărilor noastre în același domeniu, nu este obligatorie și poate fi neglijată fără pagubă. „Oare ne face o cinste să fim streini în însăși patria noastră?” scrie Kogălniceanu, și constată direcția vicioasă a intelectualității noastre: „mai toți Românii uită că sunt Români și se îndeletnicesc numai cu istorii străine”.

Revenind la observația că literatura l-a preocupat pe Kogălniceanu numai la începutul carierei sale, este cazul să ne întrebăm de ce a părăsit-o!

Se va spune probabil că ideile lui, fiind prea speciale, nu se mai potriveau cu timpurile noi, ale căror perspective largi cuprindeau acum deopotrivă și producția națională și cea străină, și că publicul, instruit de critica junimistă făcea deosebirea necesară dintre „fond și formă”. Considerațiile de acest fel, îndepărtează de problemă. Suntem și astăzi robi prestigiului străin, și de primejdia denunțată la 1840 nu ne-a ferit nimeni. S'a încheiat o sută de ani de când un gânditor încerca să îndrumeze spiritul unei națiuni, să ia cunoștință de sine, să se formeze și să-și asigure independența. Să se remarce că ne aflăm în planul culturii, unde independența morală este posibilă, indiferent de orice alte împrejurări. Nu s'a produs nimic,

în acest sens, în mentalitatea românească; descoperim aspecte care dovedesc că lucrurile au mers spre rău! Astăzi, depădă, o problemă gravă este putința ca scriitorul român să trăiască din opera ce o produce. Un traducător, da, își asigură un trai de prestigiu, pentru că lectorului i-a intrat în minte definitiv că o carte străină e bună, chiar dacă n'a auzit niciodată de numele autorului.

Scriitorul autohton, dimpotrivă, ca să fie citit, trebuie să aibă nume. La iscălitura necunoscută, vizitatorul rafturilor din librării, privește cu neîncredere. Chiar dacă îi recomandă cineva pe debutant, nu riscă să-și procure opera! Astfel stau lucrurile, deoarece s'a adăugat intervenția editorilor interesați numai de valoarea comercială a literaturii, precum și serviciul de reclamă al criticii gazetărești, orientate după normele oportunității!

Și totuși, a rămas ceva de la gânditorul Kogălniceanu. Părerea că o literatură trebuie să fie națională. Nu ne putem plânge că s'a perdut moștenirea aceasta! Fiindcă o politică culturală se face astăzi la noi, și avem instituții a căror misiune este să protejeze arta și scrisul, să îndrumeze manifestările spirituale de orice fel. Se urmărește și un plan de propagandă în străinătate, deoarece s'a băgat de seamă că, prin literatură, un popor poate să-și creeze prestigiu în ochii celorlalte. Deci, moștenirea lui Kogălniceanu, nu, producția cu marcă națională, din moment ce, străinătatea, ca să aprecieze, trebuie să i se ofere realizări deosebite de ale ei! Logica nu lasă nimic de dorit! Dar protecția culturii naționale nu există decât în discursurile personalităților cu misiuni, în tipăriturile dela birourile instituțiilor, în declarațiile solemne ale oficialității!

Esențialul, adică o legiferare a comerțului editorial în vederea apărării autorilor români de invazia traduce-

rilor, o asistență a scriitorului în perioada debutului, — sub orice formă onorabilă, — o serioasă acțiune de a ne asigura independența morală prin cultură, — nimic din toate acestea nu se întâmplă! Sărăcia pândeste în tărâșul literat, disprețul ce se ocupă cu lucruri „care nu sunt de actualitate” îl înconjoară, și câți isbutesc să iasă deasupra greutăților de tot soiul? Producătorul de cultură, acela care scrie cartea și trebuie să aibă cu ce trăi ca s'o scrie bine, — vede în jur, că literatura nu este niciodată de actualitate. Totdeauna sunt alte lucruri mai importante de făcut în țară. Cultura, firește, este o problemă, dar în „general”.

Propaganda în străinătate, prin creația spiritului, merită atenție. Dar iarăș, în „general”, adică „specialistul”, creatorul producției spirituale, nu are nici un amestec aici. Drum spre el nu se deschide! Cum își duce viața, din ce își asigură familia, cum isbutește să se cultive și să lucreze, sunt lucruri care îl privesc pe literat. Cum se luptă cu concurența nefastă a traducerilor, iarăș este treaba lui.

Totuși, literatura trebuie să fie națională, și bună, ca să ne reprezinte în străinătate. Avem așa dar moștenirea lui Kogălniceanu!

Și nu cincizeci de ani sunt decând rodese ideile lui, ci o sută, fiindcă marele cărturar gândea astfel din tinerețe! Sau poate tinerețea este o eroare, ca și a scriitorilor cari azi regretă că nu s'bătrâni ca să poată trăi din pensia ce le-o acordă Casa lor?

CONSTANTIN FĂNTĂNERU

POȘTA REDACȚIEI

Începând cu numărul de față, rugăm pe prietenii noștri, poeții, cari ne scriu și ne trimit poezii, să binevoiască a expedia orice material pe adresa: Ștefan Baciu, str. Dr. Baiulescu 9, Brașov.

ERNEST BERNEA: INDEMN LA SIMPLITATE

Marile sbuciumări ce încearcă viața omului, răscolind-o până în straturile sale adânci și nebănuite, fac să iasă la suprafață atitudini pe care cel mult le bănuim ascunse în cine știe ce colț îndepărtat al conștiinței. Lumina și căldura ce întovărășesc procesele acestea dureroase sunt semnele unei purificări și punctul de plecare spre o poziție certă, de pe a cărei înălțime îți este dat să privești oamenii și faptele lor cu mai multă și clară înțelegere. Este ciudata senzație a eliberării de balastul groaznicului convenționalism opac, ucigător de elanuri și a ridicării spre culmi obositor de pure.

Din poziția aceasta privilegiată, scrisul d-lui Ernest Bernea cade ca o ploaie binefăcătoare peste sufletele străine în carapacea înăbușitoare a cotidianului cu legile lui necrutătoare și înguste, peste care nu poate adia niciun vânt răcoritor din nicio parte. Simplitatea, iată isvorul dător de improspătare a forțelor sleite pentru omul modern care se declară mulțumit cu atmosfera călduță și îmbăcsită în care se trăiește, cu mulțumirea reptilei ce nu vede alt mod de-a vieții.

Indemn de simplitate cuprinde gânduri cizelate, fără inutile complicații, la temperatura înaltă a combustivilor sufletești; ca

orice proces de adânc transformare, gândurile d-lui Bernea deschid noi perspective pentru înțelegerea vieții pe care ne facem plăcere s'o complicăm, în mod absurd, în goana după fericire.

Cartea a apărut în alese condiții tehnice la editura „Cultura” și se impune ca o lectură extrem de interesantă.

NICOLAE I. OTTESCU: NUNTA DE AUR

Indeajuns de cunoscut, numele d-lui Nicolae Ottescu, autor al volumului de frumos succes Zece nuvele, revine astăzi pe coperta unui roman apărut la editura „Bucur Ciobanu” și intitulat Nunta de aur.

Romanul poliștit atât de cultivat și gustat în străinătate, unde există nume consacrate în acest gen, se reduce în literatura noastră la un număr de adaptări mediocre sau la acen îndeletnicire devenită scandalos de facilă a fabricării în serie de aventuri poliștice pueril concepute cu baroane și conți imaginari cu apuțături de lachei stilaiți, și cari nu sunt poliștice decât pe coperta — și asta numai în capul compilațiilor.

Deaceia socotim justă afirmația că Nunta de aur este una din puținele cărți ale genului ce s'au scris la noi. Lipsită de falsă imaginație, bichită profesional, spre a stoarce situații „lari” din jupe

banale, cartea d-lui Nicolae Ottescu este scrisă într-un stil sobru și elegant, humorul și acțiunea fiind dozate într-o grație neferită. Dramatismul ce înfășoară întreaga povestire, deln început și până la ultima pagină, face din romanul Nunta de aur o lectură agreabilă și plină de interes.

GEORGE SBARCEA: ASPECTE DIN LUIGI PIRANDELLO

„Eu văd că într'un labirint, unde pe numeroase și diverse cămări, încalțate, se sbate — fără să găsească porțiță de scăpare — sufletul. Și mai văd în acest labirint o mască, care cu o față răde și plânge cu cealaltă, răde cu un obraz de plânsul obrazului opus”, — spune Luigi Pirandello în nuvela „L'erma biffrente”, și se pare a-și defini în aceste rânduri, pe scurt, atitudinea în artă, indiferent de aspectele utilizate: teatru, roman sau nuvelă.

PĂRĂSITĂZILE

Arde-te-ar focul, ca pe Tănase!...

Se comenta, într'un grup de actori și ziaristi, orgia de publicitate — prin afișe, radio și presă — la care se dedau, dela un timp, teatrele bucureștene.

Și, cu acest prilej, se rememora că cele mai faimoase și ingenioase sisteme de reclamă, consumate dealungul vremii, cu, bineînțeles, garnitura respectivelor cântecuri.

S'a amintit, deci, și de o savuroasă întâmplare, căreia unul dintre eroi i-a fost d. C. Tănase.

Când, de Crăciunul 1937, l-a lovit teribilul incendiu dela „Vox” în acea neuitată seară de premieră, — multe au fost dovezile de afecțiune ce i s'au arătat, imediat, de pretutindeni, popularului comic.

Numai listele de subscripție, deschise spontan în toată țara, i-au adus incontestabilului sinistrat, în scurt timp, vreo câteva milioane de lei.

Încât, până la urmă, incendiul îi pentase bine.

Se creia și un proverb optimist: „Arde-mar focul ca pe Tănase!”

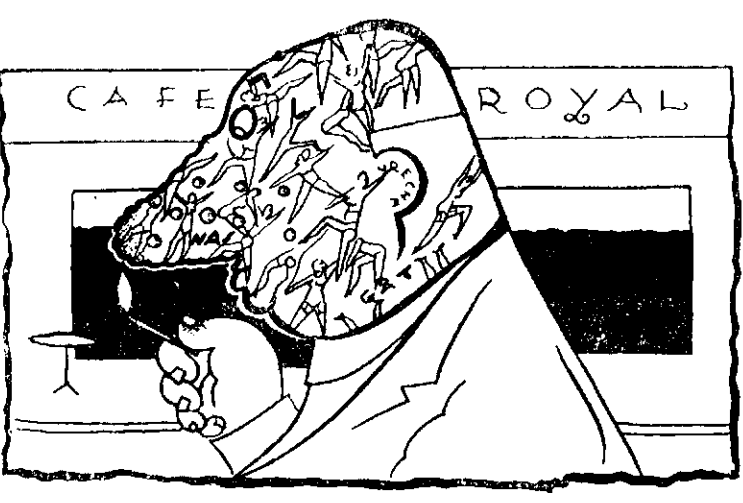
Dar un lucru, mai ales, avusese darul să-l emoționeze profund pe d. Tănase.

Un ziar ilustrat, de seară, care azi nu mai apare, făcuse un gest rar și extrem de tușant.

A doua zi după incendiu, publica a cel ziar, în chiar pagina întâia, darea de seamă a spectacolului, atât cât se putuse deslășura, dela ridicarea cortinei până la izbucnirea focului, — cu niște bine simțite adjective, care „arseră direct în lăuna îndureratului artist. A fost, ni se pare, și singura dare de seamă, critică, asupra aceluia spectacol, incendiat, apărută atunci în presă.

Acea faimoasă „cronică teatrală” era, în plus, semnată de un... însuși teatrul românesc era îndoliat!

Bun trouvaile, — care a și fost apreciat, la timp, de către persoanele sensibile din lumea teatrului și a presei. În cap cu însuși d. Tănase.

data aceea se topea în elogii.

Iar, pentru potențarea la maximum a efectului gazetăresc scontat, — tot textul acelei „cronici” era încadrat într'un impresionant... chenar de doliu, care rima cu tonul elegiac al respectivei proze și proclama că... prin incendierea revistei lui Tănase... însuși teatrul românesc era îndoliat!

Bun trouvaile, — care a și fost apreciat, la timp, de către persoanele sensibile din lumea teatrului și a presei. În cap cu însuși d. Tănase.

Până ce... — într'o zi, când se arăta d. Tănase mai emoționat și mai tușat de acea spontană și afectuoasă atenție, — temutul critic, care întâmplător, îi era tocmai musafir, părea că nu mai prididește tot strecurându-i sub „nas, un exemplar din ziarul „Universul”, păturit în așa fel ca o anumită pagină să fie foarte vizibilă.

D. Tănase, care știa că ziaristul nu scrie și la „Universul” se tot mira...

Până ce îl întrebă pe... critic: — Dar cu „Universul” asta ce e?

Atunci, criticul, fără să scoată o vorbă, — mai întâi îl arătă d-lui Tănase, din nou, ziarul cu emoționanta sa „cronică” în chenar de doliu, — apoi îi arătă și „Universul”, atrăgându-i, tot muștește, atenția, asupra unei anumite indicații din fruntea rubricii „Mica publicitate”.

D. Tănase citi: „Anunțurile în chenar, tarif dublu”.

D. Tănase, om deștept, pricepu.

*
Si non e vero...

C. CRISTOBALD

ETCETERA...

AUTOGRAFE..

O revistă teatrală a organizat un festival, anunțând ca principal punct de atracție cel mai mult artiști și cântăreți, agrajați de public, vor da, în ziua și în sala festivalului, — „autografe.

Directorul revistei îi comunicase și tenorului T. B. în ce na consta onoratul său concurs: — Atâta tot, iubite maestre... Scrii, acolo, un autograf, — și gata!

Atunci, excelentul tenor — care, e drept, numai jaimă de cărturar nu are — întrebă, discret: — Dragă directore, în loc să scriu autograful, n'ași putea să... cânt?

Amicii artistului au și reflectat: — Va fi replica pe care Iancovescu o va servi fiecărui angajat, furnizor sau altfel de creditor, care va veni să-i ceară bani: — „Nu-ți plătesc!”

Iar alt amic a opinat:

Original titlul! Dar să nu care cumva să-i treacă prin cap lui Iancovescu și vreo altă originalitate, — ca de pildă să anunțe așa: Nimeni nu plătește la intrare! Plătește numai la ieșire și numai acela căruiu l-a plăcut spectacolul.

De-ar face Iancovescu așa, ar face rău?

Ar risca! S'ar putea ca chiar vreunul căruiu i-a plăcut spectacolul, să zică: — „Nu-ți plătesc!”

REPERTORIUL IANCOVESCUIAN

E interesantă predilecția, dela un timp, a d-lui Ion Iancovescu, mare artist și mare creditor, pentru piesele... financiare.

Reluând firul, pe care îl lăsase acum câțiva ani la „Banco!” (de Alfred Savoir), a jucat, în ultimele stagii, pe rând: Afacerea Kubinski (de Laszlo), Om de încredere (de Paul Armont).

Și citează băntitorii că, în presa bucureșteană, activează — notoriu — un distins ziarist cu numele de ALEXANDRU-BOGDAN. Lucru perfect adevărat.

Ceace, însă, l-a făcut pe un ranchinos cronicar teatral, căruiu nu-l răspunsese d. Mușatescu-Tatăl, în ziua aceea, la salut, să lanseze:

— Așa ereditate, mai rar! Ba fiul l-a întrecut și pe tat-sul! El a luat-o... dela botez!

DELA SCHOPENHAUER LA... LICĂ BRĂILEANU

Dar, apropo de „plagiat”, — ne amintirăm o istorioară nostimă. Cu Schopenhauer și cu... Lică Brăileanu.

Schopenhauer este (se știe bine) filozof german.

„Lică Brăileanu” este (se știe mai puțin) filozof... brăilean.

Aceștia doi sunt, totuși, în istorioara noastră, — personaje secundare.

Personaj principal este bunul nostru confrate de presă, d. P.L.R. M.N.L., care mai este însă și (talentat) romancier, dramaturg, poet și, bineînțeles, filozof.

În poveste, intră în calitate sa ultimă.

Știind că numai de dragul glumei rememoram... povestea, — și pentruca a trecut deatunci și destulă vreme, ca să-l mai supere pomenirea întâmplării ce va rămânea totuși în istorie, — nu ne va lua dânsul, sperăm, în nume de rău amuzamentul.

Confratele făcea, acum câțiva ani, gazetărie și, printre picături, filozofie, la un cotidian de amiază.

„Lică Brăileanu”, deasemenea, filozofa cotidian, — dar diminea-

Banii nu fac nici două parale (de... Sică Alexandrescu)... „și anunță: „Nu-ți plătesc!” (de nu știm cine).

Bani peșin (de iar nu mai știm cine) parcă tot d-sa a jucat-o, mai anj trecuți.

Apoi, pornit pe panta asta, va mai juca probabil: Banii de Octave Mirbeau.

Banii se găseac pe toate drumurile de Perjinski.

Benul n'are miros de Bernard Shaw.

Banul Mărăcine de V. A. Urechii și Fata bancherului de acelaș.

Mina de aur de Costoff, Industrie și Comerț de Kamare.

Moștenitorii de Bellot.

Moștenirea dela răposata de Rosetti-Max.

Treizeci de mii de franci. (trăducerea lui Matei Millo).

Un leu și un zlot. — tot de Rosetti-Max.

Taler cu două fețe de Th. Barriere.

Avarul de Moiere.

Negustorul din Veneția de Shakespeare.

Vânătorii de zestre de Sahontan.

Hoții de Schiller.

Briganzii (operetă de Offenbach).

Necinstiții de Rovetta.

Mizerabili de Victor Hugo.

Domnul Ministru (de Jules Claretie) — și:

ta și spre seară. (Ziarul „lui” avea două ediții. Numai la ora mesei, ziarul și redactorul nu apăreau).

Și într'o zi, amintește Lică Brăileanu, în coloanele sale, că Schopenhauer zisese cândva, undeva: „Poziția este distanța dintre doi arici, ca să nu se înțepă”.

Dar nu trecu mult și filozoful și confratele dela celălalt organ, în coloanele sale, astfel:

„Cultura este distanța dintre doi antropoizi, ca să nu se jeneză”.

Nu chiar cu Schopenhauer, dar destul de pe-aproape

Lui Lică Brăileanu i se păruse însă a fi prea... aproape.

Și scris și el, a doua zi, recapitulând:

1) Că Schopenhauer zisese așa.

2) Că filozoful român zisese... cum citirăm mai sus.

Și mai adăugă:

„Iar noi credem că... ghilimelele sunt distanța dintre doi autori, ca să nu se fure”.

LĂRGIME

Patru fraze — numai patru — din „cronica dramatică” a ziarului „Evenimentul” de Joi 12 Iunie:

— Teatrul Alhambra și-a deschis larg porțile...

— Un spectacol de largi proporții...

— Regizorul s'a dăruit cu largă generozitate...

— Actorul X are gesturi largi...

Și semnează, — pe... larg: Adriana Kiseleff.

PSEUDO...

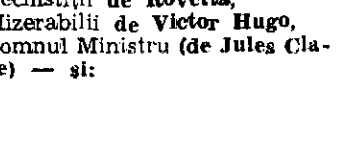
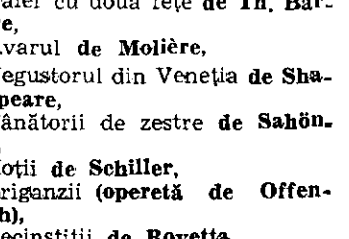
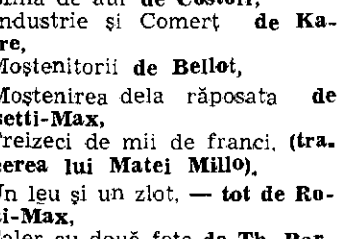
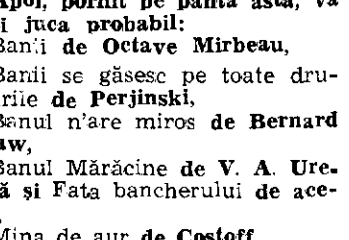
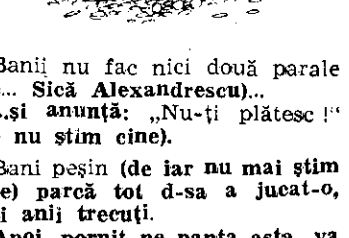
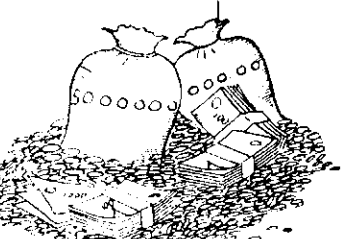
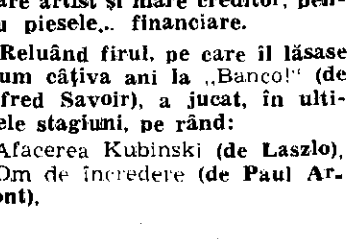
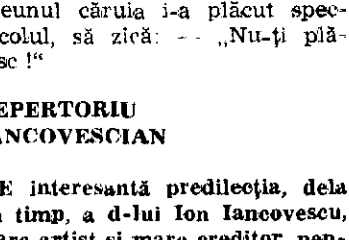
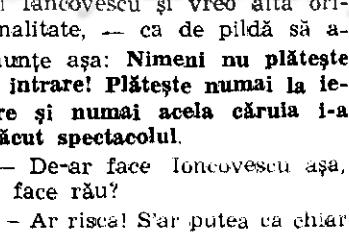
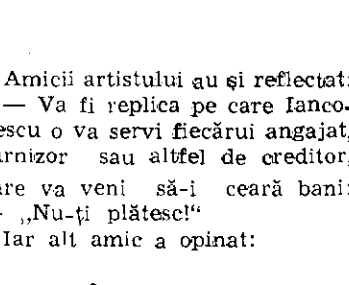
Tot acolo, se mai zice: Oricât de pseudo-nebun ar fi rolul pe care d. Cutare, etc.

D-ra se înșală.

Nu e pseudo-nebun, cine scrie.

E pseudo... scriitor, — cine scrie așa.

PUNCT

UN BĂRBAT CA MULȚI ALȚII

— Fragment din romanul „Sigira” —

Acțiunea se petrece la Roma, în „lumea filmului” La societatea Kosmograph, este un operator numit Serafino Gubbio. Autorul, LUIGI PIRANDELLO, publică romanul sub forma notelor luate de acest Gubbio.

Coco Polacco, regizorul marii case de filme Kosmograph, fiind mulțumit de încercările făcute cu o nouă tânără artistă, domnișoara Luisetta Cavallena, dorește să o angajeze, trimițându-i bani și niște cadouri. Tatăl ei, doctorul Cavallena, e încântat de acestu, dar soția lui Nene — mama Luisettei —, femeie rea și geloasă, împune soțului ei să ducă înapoi tot ce primise dela Polacco, bani și daruri. În acest scop întreaga familie: soții Cavallena, domnișoara Luisetta și căpelașul lor Piccini, urcădu-se într-o trăsură, se duc la Kosmograph, unde dau peste operatorul Gubbio. Cedăm pana acestuia:

și nelipsită sinucidere, și toate, datorită acestui fapt, în mod constant refuzate —, pe nimeni afară de Coco Polacco: Coco Polacco și atata tot! Și cine mai știe în ce mod îi descriese el ce este în lăuntrul lui Kosmograph: poate că o sihăstrie austeră din care toate femeile erau gonite ca niște adevărați demoni! Așa că, zilele trecute, soția speriată, cuprinsă de bănueli, vroia să vie împreună cu bărbatul ei. Nu știu ce a putut ea să vadă, dar nu-i greu să-mi inchipulesc. Faptul este că, astăzi dimineață intrând la Kosmograph, am văzut sosind într-o trăsură pe cei patru Cavallena: soțul, soția, fata și cătelusa; domnișoara Luisetta palidă și otărită; Piccini mai zburliat ca oricând; Cavallena subțire și otărită, cu obiceiul lui figură de lănaie mucegăită pierdută printre buclele perucii sale; soția asemănătoare unei furtuni gata a se deslănti și purtând o pălăriea care se strămbase la urcătul în trăsură.

Subt braț, Cavallena ducea mânerul lung al umbreluței pe care Polacco o dăduse fetei lui și în mână, o mică zgardă a lui Piccini. El vroia să le dea înapoi.

Domnișoara Luisetta mă recunoscuse de îndată. Mă grăbi și mă apropii de dânsa spre a o saluta; ea ar fi vroia să mă prezinte mamei sale și tatălui său, dar cum nu-și aducea aminte de numele meu, am seos-o din încurcătura prezentându-mă eu singur.

— „Operator, acela care învârteste, înțelegi tu, Nene?” explică de îndată cu grabă timidă Cavallena soției sale; el surădea ca și cum ar fi implorat-o să devie mai afabilă.

Dumnezeule! ce figură avea signora Nene! O față de păpușă decolorată la soare! O cască deasă de păr aproape complet cenușie îi apăsă fruntea-i joasă și aspră în care sprincenele imbinete, scurte, zburlițe și orizontale fac impresia unei bare solide și parcă anume făcând pentru a da caracteristica lor de încăpăținare stupidă unor ochi strălucitori, de culoare deschisă, ochi ce par a fi făcuți din sticlă. Ai putea crede că este apatică; dar privind-o mai cu băgare de seamă, vezi cum alegă la suprafața pielii ei unele furnicături nervoase straniu, oarecare schimbări neprevăzute de culoare, oarecare pefe ce dispar de îndată. Pe lângă acestea, ea mi ar dădea în gând, unele gesturi luți neașteptate și foarte curioase. Astfel, am surprins-o la un moment dat, că răspundea la privirea rugătoare a ficei sale, făcând cu gura un O în mijlocul căruia își punea degetul. Ceia ce însemna desigur:

— „Idioată! ce te uita așa la mine?”

Bărbatul și fata se uită la dânsa mereu, cel puțin pe ascuns, grijulii și urmăriți de teama ca nu cumva, de la o clipă la alta să izbucescă dând drumul furiei de care este mereu cuprinsă. În modul acesta ei reușe să o irite și mai mult. Dar numai acești nenorociți știu ce pățimesc!

Polacco mi-a dat unele informații asupra lor. Se poate întâmpla ca această femeie să nu-și fi dat niciodată seama că este mamă! Am deservit pe bietul ei bărbat care, după atâția ani petrecuți în ghiarele unei asemenea femei, s'a scoborit într'asa hal încât nu poate exista alta mai de plăns; puțin îi pasă; ea îl umple de venin; ea îl umple de venin spre a-l păstra mai sigur. Polacco mi-a spus că atunci când ea este în prada furiilor geloziei, își pierde cu desăvârșire cumpătul, precum și orice sentiment de rușine și în fața lumii întregi, fără a-i pasă de nimic și de nimeni, nici chiar de ficea ei care înțelege și pătrunde lucrurile, bicuiește la piele (așa goale, cum în exasperarea ei le vede trecând pe dinaintea ochilor), pretinsele greșeli ale bărbatului; greșeli cu totul de necrezut. Desigur că în mijlocul acestei rușini respingătoare, domnișoara Luisetta nu poate vedea altfel decât ridicol pe acest tată care, ceia ce se poate observa după privirile ce el i le arunca, ar trebui să-i facă atâta milă! Nici nu poate fi altfel decât ridicol după felul în care desbrăcat, bicuieț, bietul om caută toate mijloacele care i-ar îngădui să-și recapete în grabă și cu cât va putea mai bine, demnitatea lui sfărmată în fândări. Coco Polacco mi-a citat mai multe fraze cu care, complet zăpăcit prin asalturile sălbătice și neprevăzute ale soției lui i le adresează în aceste momente de furie! Nu și-ar putea cineva inchipui mai idioate, mai zădărnice, mai copilărești; și tocmai aceasta mă face să cred că Coco Polacco nu le-a născocit:

— „Nene, te implor, am patru-zeci și cinci de ani!

— „Nene, am fost și eu ofițer!

— „Nene, pre Dumnezeu cel sfânt, când cineva a fost ofițer și își dă cuvântul de onoare!...”

Totuși, uneori — ah! la urma urmelor și răbdarea își are marginele ei — rânit print'o eruziune plină de rafinament în sentimentele sale cele mai delicate, bicuieț într'un mod barbar la locul unde rana este mai dureroasă, se pare că Cavallena fuge de la casa lui, evadând din închisoarea lui. Ca un nebun el se trezește odată în mijlocul străzii, fără un ban în buzunar, hotărât a-și rena viața de altă dată, oriuc ar fi; el merge de colo până colo, în căutarea prietenilor lui, și acești prietenii, mai întâi, îl primesc cu veselie prin cafenele, în redacțiile ziarelor, pentru că ei văd în venirea lui un prilej de a se desțăta! Dar veselia se răcește tare repede când el le exprimă nevoia urgentă de a-și regăsi locul printre danși, de a căuta să-și câștige viața prin orice mijloc, și cât mai curând. Ei! desigur pentru că el nu are cu ce-și plăti o ceașcă de cafea, nici hrana, nici camera de la hotel pentru a se adăposti noaptea. Cine îi va împrumuta acum vreo douăzeci de lire? Către ziariști îl face apel la sentimentele lor de veche colegialitate. El va duce mâine un articol la ziarul în care scria altădată. Ce? Un articol literar sau o varietate științifică? Are atâtea material acumulat într'ânsul... lucruri noi... — De exemplu? — A! uite, de exemplu asta...

Dar nici nu a apucat bine să spuie de ce noutăți este vorba și totuși acești buni prieteni îi izbucesc de râs în nas. Acesta, este ceva nou! Cași acelea pe care le spunea tata Nene în corabia lui, copiilor săi, pentru a face să treacă mai lesne timpul navigației, pe apele potopului universal!...

Ah! îi cunosc și eu bine, pe acești buni prieteni de cafeana! Ei vorbesc toți într'o limbă caraghioasă, săltă, și fiecare din ei se amuză la auzul exagerărilor verbale ale celorlalți; se încurajează unul pe altul a spune prostii din ce în ce mai mari, care totuși să nu treacă măsura, să nu fie prea gogonată, ca nu cumva să nu poată fi auzită din pricina urletului general; ei se ridiculizează unul pe alții, își sfășie mândria la care țineau mai mult, și își aruncă insulte în față cu o veselie sălbăteacă; în aparență nimeni nu se supără, dar în sufletul fiecăruia necuzul și apărarea se aprind, bila fermentează. Sfortarea de a păstra în discuții acest

ton caraghios ce provoacă râsul (în răsetele colective injuria se diluează și-și pierde din venin), devine din ce în ce mai anevoioasă și mai grea. Din această sfortare care a ținut prea mult, toți rămân cu o senzație de plătiseală și desgur; fiecare simte un resentiment iritant și de greață ce și-a siluit propriile sale gânduri, propriile lui sentimente; se simte ceva mai mult decât remuscare: desgur pentru că a jignit sinceritatea, o nemulțumire lăuntrică ca și cum spiritul ulcerat și livid nu ar mai fi rămas în relațiune cu ființa intimă. Toți gâfăie de ciudă, vroind să gonească desnădejdea pe care le-o dă propriul lor desgur. Dar a doua zi ei cad din nou în același desgur covârșitor; se infierbântă iarăși, greeri melancoliei, condamnați a-și rețeza mereu și cu frenezic plătiseala.

Nenorocire aceluia care sosește sau revine în mijlocul lor. Dar Cavallena poate nu se simte jignit, poate nu se plânge că este sfășiat de bunii lui prieteni, martirizat cum este în inima lui, recunoscând că în timpul reclusiunii a pierdut „contactul cu viața”. De la ultima evadare din închisoarea lui, a trecut — să spunem — optsprezece luni. Bine! e ca și cum s'ar spune optsprezece secole. Toți, auzindu-l spunând unele cuvinte noi de mahala, care altă dată erau vii, și pe care le închisese ca pe niște pietre prețioase în cuferășul memoriei lui, aceasta strămbă gurile celor ce-l privește, cum se privește într'un restaurant de mâncare încălzită care miroase a mucegai până la o distanță de o mie de metri.

Oh! bietul Cavallena, dar ascultați-l! Ascultați-l! El s'a oprit la admirația aceluia care, cu optsprezece luni mai devreme, era cel mai mare om din secolul al XX-lea. Dar cine era acela? Ah! ascultați: Cutare... Ce dobitoc! Ce om plăticos! Ce fosil! Dar cum, acela mai trăiește încă? Da! Intr'adevăr! Este chiar în viață? Da, domniilor, Cavallena jură că l-ar fi văzut încă în viață, acum o săptămână... Din potrivă, iată... crezând că... (nu, în ce privește viața, e desigur în viață). Dar nu mai este mare om... Iată: el vroia să scrie un articol despre dânsul și nu are să-l mai scrie...

Umilit, cu fața verde de bilă și pătată pe ici pe colo, cași cum prietenii lui pe când îl umileau, s'au distrat ciupindu-l de frunte, de obraz, de nas, Cavallena își sfășie în sinea lui soția ca un canibal flămând, soția care a făcut astfel dintr'ânsul jucăria tuturor. El își jură, în sinea lui, că nu va mai recădea în ghiarele ei, dar, puțin câte puțin, vai! teama de a-și relua „viața” începe a deveni pentru dânsul un fel de rătăcire a spiritului pe care dintru început nu poate s'o înțeleagă, dar care crește din ce în ce mai mult, ajungând la paroxism. Cu mulți ani și ani în urmă, el și-a exercitat facultățile mintale spre a-și apăra propria demnitate în contra bănuelilor nedrepte ale soției lui. Și acum, date la o parte de la această apărare sârguitoare și perseverentă, ele nu mai au teată aptitudinea vroită, ele cu greu se mai pot întoarce către alte țeluri, aplicându-se a le servi. Dar demnitatea lui atât de mult timp și atât de curajos apărată, s'a aplicat asupra lui ca forma neschimbată a unei statui. Cavallena se simte gol în interior, dar complet petrificat pe dinafară. El a devenit ca tiparul ambulat al statuii. Nu mai poate evada din această petrificare. Pentru totdeauna, în mod hotărât, el este omul cel mai demn din lume. Și această demnitate este de o sensibilitate atât de fină, atât de delicată, încât se turbură la cel mai mic semn de abatere pe care ea o întrevede, de la îndatoririle de cetățean, de soț, de

tată de familie. De câte ori nu a jurat el soției sale că nu a greșit niciodată în contra acestor îndatoriri, nici chiar cu gândul, că nici nu-i poate trece prin cap așa ceva și că el suferă numai când vede pe altul că o face, cu inima ușoară. Prietenii lui răd de dânsul, spunându-i că este ipocrit. Petrificat cum se găsește în mijlocul lor, în mijlocul zgomotului și nestabilității unei vieți impetuoașe, fără temperament, fără credință și fără afecțiuni. Cavallena se simte siluit să facă ceea ce nu vrea, ca omul care se simte în mare pericol; el are senzația că picioarele îi sunt de sticlă în mijlocul unei desordine în care se zbat nebunii cu încălțăminte de fier. Această viață pe care în pușcăriia lui și o inchipuse plină de atracții și că i-ar fi indispensabilă, acum o descopere goală, stupidă, fadă. Cum a putut el suferi atât de mult la gândul că este lipsit de tovarășia unor prieteni de acest soi și de spectacolul unor astfel de prostii, de această desordine mizerabilă?

Bietul Cavallena! Adevărul este poate altul! Adevărul este că, în aspra lui pușcărie, el s'a obișnuit prea mult, fără a-și da seama, să discute cu el însuși, cu alte cuvinte cu cel mai rău dușman pe care îl are fiecare dintre noi. El a avut astfel percepțiunea împedă că totul este nefolositor și s'a văzut pierdut, singuratec, inconștient de întunecime, strivit de propriul său mister și de acela al tuturor lucrurilor... Iluziuni! Speranțe! La ce ne servesc ele? Deșertăciuni!... Și ființa lui abătută, nimic în ce-l privește pe el însuși, reinvie puțin câte puțin, plină de milă față de alții care nu știu, care trăiesc, iubesc și suferă. Este oare vinovată soția lui, această biată Nene, dacă-i atât de geloasă? El este medic și știe că această gelozie feroce nu e altceva decât o adevărată boală mintală, o formă a demenției, cu alte cuvinte o nebunie care raționalizează. Tipică, forma tipică a paranoiei cu delirul persecuției. El spune aceasta tuturor celor pe care îi întâlnește. Tipică, tipică! Biata lui Nene, ea bănuiește că el ar vroia s'o omoare, pentru că împreună cu fata să-și însușească toți banii ei!... Ah! atunci ce plăcută viață fără dânsa: libertate, libertate... dreptul de a face tot ce-ți place! Astfel vorbește ea, biata lui Nene, pentru că ea însăși își dă seama că viața pe care și-o face singură și o face și la alții, nu mai este cu puțință: ea vede că este chiar suprimarea vieții. Ea se suprimă singură, sârmana Nene, cu nebunia ei, și crede, desigur, că ceilalți vroesc să o suprimă. Dar cu ajutorul jigniriilor! Ea nu vede că aceste jigniri și le aduce singură. Ea dă corp tuturor bănuelilor născute din propria-i nebunie. Dar nu-i doctor doar și el? Dar dacă el, ca medic, înțelege toate acestea, nu urmează că ar trebui să o trateze pe biata Nene ca pe o bolnavă, ce nu este răspundătoare de răul ce i-a făcut și continuă a-i face? Pentru ce să se revolte? Și în contra cui se revoltă el? El trebuie să o plângă, să-i fie milă, să stea lângă dânsa cu dragoste, să suporte, răbdător și resemnat, inevitabila tiranie. Și apoi, mai este și sârmana Luisetta, pe care a lăsat o singură în acest infern, pentru a ține piept mamei sale care nu e în toate mințile... Ah! să vedem, să vedem, trebuie să mă întorc de îndată acasă, îndată! Poate că la

de LUIGI PIRANDELLO

urma urmei, în fondul acestei mile pentru soția și ficea lui, este nevoia de a scăpa de viața precară și la voia întâmplării care nu mai este făcută pentru dânsul. De altminteri nu are el dreptul să-i fie milă și de dânsul? Cine l-a scoborit atât de jos?

Poate el, la vârsta lui să-și reia viața după ce i-a tăiat toate firele, după ce s'a lipsit, pentru a face pe placul soției lui, de toate mijloacele pe care le avea la dispoziție? La urma urmei, el se va înjuga din nou la carul pe care l-a tras până acum. Nenorocitul a trădat până într'atăt marea adversitate, sub toate aspectele cu care ea îl apasă; el lasă atât de bine să se vadă, când soția lui se află lângă dânsul, prin stânjeneala ficecruți pas pe care îl face, a ficecraia dintre privirile sale, teama constantă că în acel pas, că în acea privire, ea să nu găsească prilejul unei scene, ceea ce face ca, deși este de plăns, să nu putem decât râde de dânsul.

Poate ași fi răs și eu în dimineața aceia, dacă domnișoara Luisetta n'ar fi fost de față. Cine știe cât de mult trebuie să suferă ea de ridicolul inevitabil pe care și-l atrage tatăl ei și care se resfrânge și asupra ei, biata fată!

Un om de patruzeci și cinci de ani, ajuns în starea aceasta și a cărei femeie este încă atât de grozav de geloasă, nu poate scăpa de cel mai desăvârșit ridicol! Cu atât mai mult, cu cât el este atins de o altă disgratie acunsă, de o urită calvitie precece datorită unei infecțiuni tifoidale, de care a scăpat ca prin minune, astfel că bietul om este siluit să poarte acum o perucă artistică sub pălăria atât de mare încât abia o poate cuprinde. Mândria acestei imense pălării și a tuturor acestor bucle de păr contrastează atât de violent cu aerul speriat, turburat și în același timp circumspect al ficei, încât este într'adevăr un neputință să-i fie în serios, ceea ce desigur sfășie în mod permanent inima ficei sale.

— „Nu, iată, să vedeți scumpe domnule... cum ați zis, iertați-mă că nu am reținut?”

— „Gubbio,

— „Gubbio, mulțumesc. Pe mine, știți, mă cheamă: Cavallena.

— „Da, Cavallena, știu, mulțumesc.

— „Fabrizio, numele meu de botez... sunt mai curând...

— „Da, un caraghioz...”

Cavallena se întoarce foarte palid, cu gura deschisă, spre a se uita la soția lui.

— „Caraghioz, caraghioz, caraghioz! repetă ea de trei ori aceasta.

— „Nene, pentru Dumnezeu, respectă... începu Cavallena pe un ton amenințator; dar deodată se întrerupse, ochii i se încrunțară, figura lui se contractă, strânse pumnii, cuprins de un spasm neașteptat și violent al stomacului... dar nu se întâmplă nimic! Fusesse numai grozava sfortare pe care avea obiceiul de a o face asupra lui însuși pentru a se stăpâni, pentru a trage din furia lui conștiința că era doctor și că trebuia să-și trateze soția ca pe o biată bolnavă și să o plângă.

— Imi dați voie?

El mă luă de braț pentru a se îndepărta cu câțiva pași.

— „Este un caz tipic, știți? Biata micuță... Ah! trebuie eroism, credeți-mă, un mare eroism din partea mea ca să o pot suporta. Nu l-ași avea poate, dacă nu ar fi vorba de biata mea fetiță. Dar asta-mi ajunge! Vă spunem... acest Polacco, acest Polacco! să-l binecuvânteze bunul Dumnezeu!... acest Polacco! Dar iertați-mă, așa se face cu un prieten când cunoști nenorocirea lui? El a dus pe ficea mea să pozeze... alături de o femeie rea... cu o acrită care în mod notoriu... vă inchipuiți! ce s'a întâmplat la mine acasă. Și apoi imi trimite daruri... chiar și o zgardă pentru cătelușe... și o ustă de lire! o sută de lire!”

Încearcă să-i explică că în ce privește darurile și cele o sută de lire, nu mi se pare că a făcut atât de rău, cum crede el. El? Dar el nu vedea nici un rău! Ce rău! Din potrivă era tare mulțumit, tare fericit de ceea ce se întâmplase! El era foarte recunoscător în adâncul inimii sale lui Polacco, pentru că incredintase fetei lui buceața aceea de rol! Trebuia să pară indignat numai pentru a face plăcere soției lui. Abia începu să vorbească cu dânsul și-mi dădui seama despre aceasta. Era încântat când mă auzi spunându-i că, în fond, nu se întâmplase nimic rău. El mă luă din nou de braț și mă aduse aproape cu de-a sila în fața soției lui.

— „Asculta! Asculta! Eu nu știu, dar acest domn spune... Te rog spunți-i d-ta, spune-i... eu nu vreau să spun nimic... Am venit aici ca să restitui darurile și cele o sută de lire, nu-i așa? Pentru a da toate acestea înapoi. Dar dacă este vorba, cum spune acest domn... Nu mai știu nimic... să jignesc așa pe nedrept... să răspund cu un gest urit aceluia care nu are nici un gând de a ne jigni, de a ne face vre-un rău, căci eu cred... Nu știu ce cred, nu știu... Mă rog, pentru Dumnezeu, spuneti-i d-voastră, seculul meu domn, spuneti-i... repetați soției mele ceea ce ați avut bunătatea de a-mi spune...

Nu a fost vina mea. Mă pregăteam să repet ceea ce-i spuseseam, dar soția lui nu-mi dădui răgaz. Ea se răsti la mine cu ochii limpezi și transparenți de psiică infuriată:

— „Nu ascultați pe acest caraghioz, pe acest ipocrit, pe acest actor! Nu-i vorba de fata lui și nu face din cauza ei mutra aceasta scârboasă! El, el ar vroia să umble pe la Kosmograph pentru că ar fi aici, ca un pește în apă, printre femelele care-i plac, artiste ca dânsul, fămețe și binevoitoare... și nu-și face nici un scrupul de a pune pe ficea sa înainte, de a se ascunde la spatele ficei lui, chiar cu riscul de a o compromite și a o pierde. Asasinul! El ar avea astfel pretextul să-și întovărășiască fata, înțelegeți? El ar vrea pentru fata lui...”

— „Dar poți veni și tu, strigă Fabrizio Cavallena, ca seos din fire; nu ești tu acum aici, și tu cu mine?”

— „Eu? mugli soția, eu, aici?”

— „De ce nu, urmă fără a se intimida Cavallena; și întorcându-se spre mine: Spuneti-i, spuneti-i dacă Zeme el însuși nu vine pe aici?”

— „Zeme? întrebă soția aiurită, încrunțându-și sprincenele. Cine-i acela Zeme?”

— „Zeme, senatorul! strigă Cavallena. Senator al Regatului, savantul cu reputație mondială.

— „Trebuie să fie și mai pălăș decât tine!”

— „Zeme care se duce la Quirinal? Zeme care este invitat la toate ospetele de ceremonie ale Curtii? Venerabilul senator Zeme, gloria Italiei, directorul Observatorului astronomic! Dar pentru Dumnezeu, ai puțină rușine! Respectă, dacă nu pe mine, cel puțin pe una dintre cele mai înalte figuri ale Patriei! El a venit aici, nu este adevărat? Dar vorbiți, scumpe domn, vorbiți vă rog, măcar din caritate! Zeme a venit aici și a consimțit să figureze și el într'un film, nu-i adevărat? „Minunile cerului!” El, senatorul Zeme! Și dacă Zeme vine aici, dacă Zeme consimte, el un savant mondial, eu spun... Mi se pare că pot veni și eu aici, pot consimți și eu la aceasta... Dar lucrul nu mai prezintă importanță pentru mine! Nu voi mai veni! Vorbesc acum numai spre a dovedi soției mele că acest loc nu este un loc de corupție, în care pentru scopuri rușinoase vreau să duc pe ficea mea la perdiție! Mă veți înțelege, seculul meu domn, și mă veți ierta! Vorbesc pentru soția mea! Ard ca să jăratec când aud că mi se spune de față cu dânsa că eu vreau să o compromit, să o pierd conducând-o într'un local de perdiție... Haide, haide, faceți-mi această plăcere... introduceți-mă chiar acum la Polacco pentru ca să-i pot restitui aceste daruri, cele una sută de lire și să-i mulțumesc. Când cineva are nenorocirea de a fi căsătorit cu o femeie ca aceasta, trebuie să intre la mânăstire, să se dea la o parte de societatea oamenilor, s'o răsfească odată și pentru totdeauna! Introduceți-mă la Polacco!”

Traducere de L. P.